ANUL LV No. 5968

6 PAGINI

B 20201 F

IULIE – AUGUS 1984

Curentul

Fondator: PAMFIL ȘEICARU
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Strada Belvedere Nr. 6

TELEFOANE

Redacția [illegible] | Cab. directorului 4.84.47
Secretariatul [illegible] | Administratorul delegat [illegible]
Secretarul gen. [illegible] | Contab. și depoz. [illegible]
Redacția politică [illegible] | Abon. și publicit. [illegible]
Redacția sportivă [illegible] | Expediția și vânz. [illegible]
Provincia 4.89.28 | Tipografia [illegible]
Biroul comenzilor Personalul Contenciosul 4.92.37

Proprietar: „Curentul" S. A. R.
[illegible] Registrul publicațiilor No. 174/1938
[illegible] No. 29.44/1939
Abonamente: 1 an [illegible] lei
6 [illegible] 900 „
3 [illegible] 500 „
Instituții de Stat și particulare anual 3500 „

„Patrie se cheamă norodul, iar nu tagma jefuitorilor."

Tudor Vladimirescu

ALEXANDRU CRISTESCU

CONTRIBUȚII LA ISTORIA EXILULUI

de PAMFIL ȘEICARU

L-am cunoscut în Decembrie 1948, la Paris, în casa unui prieten. Prezența unui mare invalid de război în exil m'a surprins. Văzându-l fără brațul drept, l-am întrebat dacă era ajutat.

Mi-a răspuns zâmbind: „Este foarte greu. Sunt alți exilați și mai nefericiți ca mine, bolnavi de piept, incapabili să muncească. Mă descurc. În definitiv, exilul este o așteptare și fiecare trebuie să ne mulțumim cu puțin".

M'a impresionat contrastul dintre zâmbetul oarecum ștrengăresc și adânca tristețe a privirii lui blânde. Mi s'a părut că ochii lui făceau o mare sforțare să oprească lacrimile. L-am întrebat unde locuia și dacă mi-ar îngădui să-l văd din când în când. O mare mulțumire îi iriză figura. Spunându-i că sunt în căutare de o cameră mobilată, mi-a dat răspunsul: „Dacă vă va conveni, puteți găsi chiar acolo unde locuiesc eu".

Așa m'am mutat în 6, rue Laborde, unde am sta cinci luni în aceiași modestă pensiune cu Alexandru Cristescu. Începuse să lucreze ca ucenic zugrav. Se întorcea seara frânt de oboseală, dar nu se plângea niciodată. Povestea întâmplările unei zile de lucru cu o vervă jucăușă; descria pe șeful lui, un fost ofițer rus, de un rar pitoresc, pe ceilalți lucrători, atmosfera de voioasă camaraderie, sentimentul emoționant de solidaritate umană pe care îl găsise la lucrători. Mă asigura că se câștigă bine ca zugrav și spera să ajungă și el lucrător, după trecerea stagiului de ucenic. Mărturisea că era o muncă grea pentru un om cu un singur braț, dar era plăcută pentru că prietenia sinceră a lucrătorilor îi încălzea inima. Fiecare căuta să-l ajute, să-l inițieze în tainele meseriei de zugrav.

Alexandru nu bea, ori Sâmbăta, după luarea plății, ca și când ar fi un ritual, lucrătorii beau cu frenezie. Nu a vrut să-i jignească refuzând să participe la aceste agape care durau de Sâmbătă până în zorii zilei de Duminecă. Mai ales șeful echipei, fostul ofițer din garda imperială, s'ar fi mâhnit dacă ucenicul ar fi făcut opinie separată. A cedat odată; dar „când m'au văzut ce nevolnic sunt la băutură, au renunțat să mă aibă părtaș la cheful de Sâmbătă. Nu am numai brațul invalid, ci și gâtlejul. Incapacitatea mea, însă, la băutură nu va fi o piedică să devin un Rembrandt al zugrăvelii". Odată mi-a făcut elogiul profesiei de zugrav cu o vervă pe care ar fi invidiat-o cel mai bun scriitor. Importanța zugrăvelii în viața modernă, zugrăveala ca artă de a acoperi zbârciturile feței și ale zidurilor, utilitatea zugrăvelii în inițierea politică, înlesnind ascensiuni amețitoare pe schela unei ideologii în care bidineaua ține loc de dialectică pentru uzul maselor. Pictorul folosește penelul, zugravul bidineaua și când este mânuită de Hitler, bidineaua devine un factor istoric de proporții apocaliptice. „Ce înseamnă tablourile lui Rembrandt față de tablourile de un tragism unic, făcute din bidineaua lui Hitler? Crede-mă, tată Pamfil, că meseria de zugrav deschide largi perspective celui care se consacră cu entuziasm. Eu m'am consacrat cu entuziasmul brațului stâng".

Și în timp ce spiritul lui născocitor dădea povestirilor o culoare bogată, afla neprevăzute imagini, apropieri comice de noțiuni, privirea lui blândă, de o tristețe grea, arăta adevăratul sens al acestei artificiale exuberanțe. Avea o pudoare a suferinței, voia să azvârle peste mizeria vieții lui, ca o acoperitoare înflorită, inventivitatea lui hazlie.

Într'o zi mi-a explicat cu multă reticență, că lucra clandestin, deoarece nu avea cartea de lucru. Se prezentase în fața unei comisiuni care i-a respins cererea.

–„Mi-am dat seama că fusesem operat anticipat, după felul cum mă privea șeful comisiunei. Îi simțeam surda ostilitate împotriva mea, și nu înceta să-mi privească ciotul brațului drept. M'a întrebat dacă sunt invalid de război. I-am răspuns afirmativ. A urmat a doua întrebare la care mă așteptam și care a fost făcută cu un zâmbet ironic: ‚unde ai pierdut brațul?' În tonul cu care a fost rostită întrebarea, am văzut că sentința era dată. L'am privit țintă în ochi și i-am spus: ‚la Stalingrad, contra armatei sovietice'. Nu-mi pot da seama cum am rostit aceste cuvinte, dar am văzut pe fața onorabilului președinte efectul și am fost încântat".

Nedumerit, l-am întrebat de ce credea că președintele comisiunii îi era ostil; în definitiv, el era un exilat care voia să muncească.

–„I se spusese că sunt un nazo-fascist. Fusesem voluntar în război și lipsa brațului era o dovadă irefutabilă. I-am dat răspunsul pe care îl căuta. Nu ar putea spune că n'am fost amabil cu el..."

Și râdea, în timp ce tristețea din priviri îi era și mai grea, și mai adâncă.

Ce se întâmplase? Invalidul de război, căpitanul Alexandru Cristescu, fusese denunțat ca fascisto-nazist de bunii Români aflați în exil și constituiți în sindicat de apărarea democrației române. În 1949, și mulți ani mai târziu, era suficient ca un exilat să fie denunțat ca nazisto-fascist serviciilor franceze de informație, spre a-l face suspect și indezirabil. Alexandru Cristescu s'a dus pe front ca voluntar, deci nazismul lui era cert, iar brațul drept lăsat în Rusia, era stigmatul infamiei lui de a aparține unei ideologii unanim detestate. În 1948, Alexandru Cristescu nu se manifestase în nici o publicație a exilului, nu era anti-mihăist. Când a plecat din țară și-a luat ca act de stare civilă fotografia în care se vedea cum regele Mihai îl decora într'un spital. Păstrase acea fotografie ca unic bun ce merita să fie cu el în pribegie. Încadrată, fotografia sta, ca o melancolică chemare a trecutului, pe un birou. Adesea l-am surprins privind îndelung fotografia ca într'un dialog mut cu propriul lui trecut. Un fel de pudicitate a emoției, a sentimentelor îl făcea să se refugieze în tăcerea pe care o păstra în tot ce forma pateitca lui dezamăgire.

M'am întrebat de ce îl denunțaseră ca nazisto-fascist, făcându-i anevoioasă, dacă nu imposibilă, obținerea cărții de lucru? Un fel de mârșav mimetism a împins pe mulți exilați să adopte un radicalism anti-fascist și să-și denunțe conaționalii, acuzându-i de naționalism antisemit, de anti-democratism, de hitlerism. Era un mijloc de a se desolidariza de războiul dus de România contra Rusiei sovietice, de a se identifica cu climatul Franței care păstra amintirea invaziei și a ocupației naziste. Prezența unui mare invalid român în Paris li se părea un ultragiu adus Franței, patru ani după ocupația germană. Armata română luptase alături de armatele germane care înfipseseră steagul cu svastica pe înălțimile Caucazului, deci ideologic era compromisă. Și un ofițer de rezervă, voluntar, care luptase contra Rusiei, nu putea fi decât un nazist turbat. Dacă n'ar fi fost mare invalid, Alexandu Cristescu s'ar fi putut strecura neobservat, ca mulți alții, dar ciotul care rămăsese din brațul lui drept părea un act de protest împotriva acestei renegări a războiului, împotriva mimetismului ideologic al exilaților cu mimetisme politice.

Se spera atunci de pontifii politicianismului capitulard o inversare a tablei de valori. Spionul devenea patriot, dezertorul învârtiții rezistenți și România în luptă pentru frontiera Nistrului, o țară ocupată de Germani, mareșalul Antonescu un simplu Gauleiter care mânase oastea țării până pe câmpiile calmuce și în Caucaz, ca turme de scalvi. Așa zișii mandatari ai partidelor democratice române terfeleau steagurile țării pentru a obține certificate de autenticitate democrată. A fost o frenetică renegare a nației; purtătorul de steag și simbol al acestei bande era Rică Georgescu.

***

Prezența lui Alexandru Cristescu irita, el amintea de eroismul nației risipit pe stepele rusești, el era purtătorul altui steag și era simbolul neamului care nu capitulase, așteptând să-și ia revanșa teribilă contra maestrului destin. El trebuia să sufere consecințele reprezentării unei idei considerate inoportune. Și contra mustrătoarei lui prezențe, capitularzii s'au răzbunat cum au putut: l-au împiedicat să aibă cartea de lucru. Monstruos? Dar ce nu a fost monstruos în această abjectă renegare a războiului nostru contra Rusiei sovietice? Nu-mi este îngăduit să lipsesc istoricii de mâine ai exilului de această ilustrare a celei mai dezonorate rătăciri morale: un mare invalid de război, silit să-și câștige existența cu brațul stâng, lucrând clandestin și împiedicat să-și obțină cartea de lucru.

Fie că lucra peste puterile lui, fie că neîndemânării firești a oricărui începător într'o meserie, se adăuga și greutatea adaptării mâinii stângi, într'o seară s'a întors dela lucru cu unica lui mână toată o rană. Lucrase cu niște acizi pentru curățirea lemnului înainte de a fi vopsit. S'a dus la spital și medicul care l-a examinat s'a îngrozit; Alexandru risca să piardă și mâna stângă. Întrebându-l de ce nu-l ajută conaționalii lui, Alexandru a declarat că i s'a oferit ajutoare, dar el nu voia să fie o povară atunci când sunt alții și mai nenorociți ca el.

Șeful lui, ofițerul rus, observându-i lipsa dela lucru, a venit să-l vadă. Când i-a văzut mâna bandajată, bietul om a început să plângă. A dispărut un moment și s'a întors cu brațele pline de bunătăți. Mi-a explicat că-l prevenise să nu lucreze cu acizi, fiind și greu și riscant pentru el care nu avea decât o mână. Dar teama de a nu-și pierde locul, îl împingea să lucreze mai mult decât un muncitor valid. Priveam pe fostul ofițer din garda imperială, priveam pantofii lui galbeni stropiți cu var, mâinile lui fine care mângâiau mâna bandajată a lui Alexandru și în această camaraderie de foști ofițeri, deveniți zugravi, vedeam cea mai emoționantă ilustrare a unei epoci de prăbușiri. Zugravul rus m'a uimit prin bogăția lecturilor, prin siguranța și finețea aprecierilor.

Evocându-l pe Alexandru, revăd acele luni trăite în tovărășia lui. Am descoperit la el atâta gingășie sufletească, în gest, în cuvânt, în privire; avea nevoie de căldura prieteniei și o întorcea dogoritoare de iubire. Un dar de povestire cum rar se întâlnește, unea observația realistă cu bogăția de culoare a imaginației, notația ironică cu un discret lirism. Straniu: Alexandru Cristescu a fost primul ofițer român luat prizonier de Ruși. Era în 1940, după ultimatum-ul dat de Rusia sovietică și acceptat de România care se găsea, politic, izolată. Unitățile noastre primiseră o hartă pe care se notase exigențele sovietice, adică noua linie de frontieră. Alexandru Cristescu se găsea în Bucovina la un regiment de vânători de munte. Trupele rusești aveau ordin să nu se oprească pe linia fixată pe harta care însoțea ultimatum-ul dat în Iunie 1940, ci să exploateze eventuala zăpăceală a unităților românești, înaintând până ce va întâmpina rezistență serioasă. Ordinul dat trupelor românești era să evite provocările; unii comandanți de unități mai grijulii de nota calificativă, n'au opus nici o rezistență înaintării trupelor rusești. Dacă nu a fost ocupată decât o mică porțiune din județul Dorohoi – plasa Herța – faptul se datorește comandantului unui regiment de artilerie care a tras cu tunurile în tancurile rusești. A fost de ajuns o salvă de artilerie, ca trupele sovietice să-și amintească de linia de oprire fixată pe harta ultimatum-ului. Aceiași mișcare s'a petrecut și în Bucovina. Sectorul în care se afla unitatea lui Alexandru era în munți, într'o regiune păduroasă; înaintau, deci, numai trupe de infanterie, fără tancuri. Când soldații ruși au depășit linia fixată pe hartă, Alexandru Cristescu a comandat foc, provocând panică printre Ruși. Imediat a venit un sol dela Ruși, care a cerut să se confrunte hărțile între comandanții de unități, pentru a stabili exact noua frontieră. Întâlnirea a fost în mijlocul distanței dintre cele două fronturi. Alexandru era întovărășit doar de un sergent și doi soldați, nebănuind mârșăvia Rușilor. În momentul când Alexandru și ofițerul rus confruntau hârtiile, din desișul pădurii, strecurându-se după arbori, și-au făcut apariția mai mulți Ruși care, înconjurându-l, i-au declarat că este prizonier. Un soldat român a izbutit să scape și să ducă știrea unității. Așa a început calvarul lui Alexandru, calvar care a durat cinci luni. La început, așa cum le este obiceiul, Rușii au negat existența unui ofițer român prizonier și abia pe la începutul lui Noiembrie, hărțuiți de insistențele dela București, l-au cedat. În aceste cinci luni i-a fost dat lui Alexandru Cristescu să cunoască îngrozitoarea realitate a dominației comuniste. L-au purtat prin satele românești, de curând ocupate și pretutindeni auzea aceiași plângere: „de ce ne-ați lăsat în mâna tâlharilor". Și aceste cuvinte i s'au întipărit în minte, au rănit sensibilitatea lui. Când a terminat de povestit tot ce a trăit și a văzut în timpul cât a străbătut orașe și sate din Bucovina și Basarabia, l'am rugat să aștearnă pe hârtie acele impresii puternice pe care le păstra cu o halucinantă fidelitate. M'a privit uimit: „dar eu n'am talent literar. Cum m'aș putea încumeta să scriu o carte când eu în domeniul literaturii nu am citit mai nimic. Cultura mea literară? Romane polițiste. Am scris chiar un roman polițist pe care l-am trimis la „Cartea Românească", al cărui comitet de lectură mi l'a acceptat. Dela romanele polițiste la literatură este o așa de mare distanță, că nu mă pot aventura s'o străbat".

Mi-a trebuit multă răbdare să-l conving că nu avea nevoie decât să pună pe hârtie, fidel, ceea ce mi-a povestit mie. Să nu se gândească la literatură, adică să nu încerce a îmbrăca în haine de sărbătoare evenimentele trăite; cu cât va fi povestirea mai simplă, mai naturală, cu cât impresiile vor fi spuse mai diresct, făr nici o preocupare de alambicare literară, cu atât valoarea va fi mai mare. Artificialul, grija excesivă de stil, prețiozitatea strică autenticității emoției pe care trebuia să o redea. Mă asculta cu atenția lui încordată de elev cuminte.

A doua zi mi-a adus primul capitol; m'a surprins siguranța cu care construise fraza, precum și prospețimea vocabularului; dar se lăsase furat de tendința unei propagande prea accentuate. Când i-am făcut analiza a ceea ce scrisese, arătându-mi surpriza pentru realul lui talent, m'a privit cu nedumerire. El nu credea în însușirile lui de scriitor; pentru el scrisul nu trebuia să aibă altă menire decât să atragă atenția Occidentului asupra tragediei poporului român. A mai scris câteva capitole în care se vedea că a ținut seama de sfaturile mele și pe urmă a renunțat. S'a întors la meseria de zugrav-ucenic, ca să-și câștige existența.

Seara, dacă nu era prea ostenit, îi plăcea să stea de vorbă, evoca anii îndepărtați ai copilăriei, pe mama lui pe care o pierduse când era încă copil, apoi pe tatăl, mort și el încă tânăr, rămas doar cu un frate. Exuberanța firii lui, vioiciunea cu care reda impresiile, spiritul lui glumeț erau de suprafață, în adâncul sufletului se ascundea o mare tristețe pe care se ferea să o arate. Avea pudicitatea suferințelor îndurate, așa cum evita să vorbească de faptele lui de pe front. Din fiecare camarad el făcea un erou, dădea amploare faptelor lor, dar de faptele lui nu pomenea niciodată.

–„Bine Alexandre, tu îmi povestești numai de camarazii tăi; am ajuns să-i cunosc, să-mi fie familiari, dar de tine nu-mi spui nimic, că doar ai fost cu ei în toate luptele."

Răspundea râzând:

–„Eram și eu, dar mai codaș la fapte mari".

–„Se și vede".

–„Nenoroc. Acum să-ți povestesc o întâmplare..." și începea seria de întâmplări poznașe de pe front, ca să nu vorbească de el.

O delicatețǎ adesea exagerată și o mai și mai absurdă reținere atunci când trebuia să-și apere chiar cele mai evidente drepturi. Era capabil să se înfrunte cu oricine pentru a apăra un prieten, pentru a împiedica o nedreptate, sau pentru a restabili un adevăr, dar nu afla nici o energie ca să-și apere dreptul lui. Din primele zile după sosirea la Paris, această sfială în apărarea drepturilor pe care i le dădea situația de mare invalid de război, i -a creiat o existență vitregă. Trebuia să fie ajutat de „Caroman" și n'a fost ajutat; bătaia lui timidă în ușă nu a fost convingătoare, iar calitatea lui de invalid de război pleda în defavoarea lui. Înțelesese și suferea, fără să o mărturisească; nu-l durea atât ostilitatea pe care o simțea față de el, cât renegarea războiului dus contra Rusiei, acea lașă adaptare la rătăcirea Occidentului care, până la războiul din Coreea și chiar mai târziu, până la revoluția ungară și sinistra represiune executată de armata rusă, era dispus să ratifice statu-quo în Europa. El nu justifica prezența Românilor în exil decât pentru a continua o vehementă protestare împotriva robirii patriei, o continuare a luptei contra năvălitorilor. Venise cu sufletul plin de iluzii, imaginația lui idealizase pe toți cei care răzbiseră printre patrulele comuniste să ajungă în lumea liberă; erau pentru el solii României implorând ajutor. Și la fiecare pas verifica aceiași demoralizantă realitate: în loc ca depărtarea să le exalte dorul deațră, ștergea imagi-

— „PATRIA" — August 1950

Un testament politic

Dl. Costa (Roma), unul dintre puținii ziariști streini cari au putut asista la Procesul Mareșalului Antonescu, a avut bunăvoința să ne pună la dispoziție o parte din însemnările D-sale stenografice, făcute în cursul acestui proces. Îi mulțumim călduros pentru această prețioasă contribuție la cunoașterea unuia din cele mai tragice momente ale Istoriei Neamului nostru.

REDACȚIA

„In noaptea de 14/15 Maiu 1946, a avut loc ultima ședință publică a procesului în contra Mareșalului Antonescu și colaboratorilor săi.

„Cu această ocazie, s'a dat Mareșalului ultimul cuvânt.

„Mareșalul a început prin a declara că va spune numai adevărul, așa cum îi dictează conștiința sa de militar.

„După aceea, recapitulează argumentele expuse la începutul procesului, spunând printre altele:

„Am purtat răsboiul contra Rusiei Sovietice pentrucă așa cerea onoarea poporului român și am continuat să luptăm peste Nistru pentru a evita ca România să devină o colonie germană. Am acționat întotdeauna în cadrul legalității și al spiritului de umanitate. Evenimentele au fost mai tari decât mine și m'au doborît. Ca șef, înțeleg să suport toate consecințele și îmi asum întreaga răspundere pentru conduita răsboiului, în afară de crimele și abuzurile ce s'au comis și care, așa cum se întâmplă în orice războiu, nu sunt ordonate de șefi."

„Pledoaria Mareșalului a ținut peste două ore.

„La sfârșit, Mareșalul Antonescu a spus:

„Și acum vreau să termin cu acest testament politic către poporul român:

„Scump popor român!

„Sunt mândru că m'am născut și am crescut în mijlocul tău, în ascendența ta imperială, în gloria strălucitoare a coroanei lui Traian, a atâtor martiri și eroi. Am purtat patru răsboie pentru tine și cred că mă situez în rândul marilor luptători pentru libertatea și fericirea ta. Majoritatea colaboratorilor mei se desolidarizează acum de mine. Declar în mod solemn că, în afară de furturile și crimele comise, iau asupra mea toate greșelele pe care ei le-au comis."

Curentul

– nu reprezintă "legitim" nici poporul nici Statul român, nu reprezintă nici un partid și nici o grupare politică

– este o redacție a unui organ de presă liberă. Ca totdeauna în tradiția ziarului nostru tot ce scriem ne angajează numai pe noi cei ce scriem

– nu angajează nici măcar pe cei ce-l citesc. Un organ de presă nu poate fi liber decât în măsura în care respectă libertatea de hotărâre a cititorului

*

Cine dintre cei aflați în străinătate abonează CURENTUL face posibil ca cei din cuprinsul țării să-l citească!

ALEXANDRU CRISTESCU

continuare din pag. 1

nea, acoperea cu o pătură de uitare oameni şi locuri. Auzea la diverse festivităţi cuvântări înflăcărate, dar în dosul cuvintelor simţea golul, absenţa emoţiei şi retorica banală îl durea ca parodia profanatoare a unei rugăciuni. Se simţea, adesea, singur şi căuta exilaţi care să simtă ca şi el, să creadă ca şi el într'o înrolare posibilă sub un steag de luptă împotriva cotropitorilor. Dar îşi ascundea des desamăgirile, îşi ascundea rănile sufletului.

Îşi dădea seama că prezenţa lui în exil era supărătoare, invaliditatea lui amintind de ceea ce strategii exilului românesc voiau să uite: războiul dus de România contra Rusiei comuniste. Mă întovărăşea câte odată când mă duceam la editura André Bonne, unde se tipărea cartea: „Dotla — Rien que des cendres". Străbăteam grădina Tuilleries şi treceam pe malul stâng al Senei. Într'o seară s'a oprit, aproape de balustrada podului.

—„Aici, în noaptea de Vinerea Mare, eram gata, de desperare, să mă asvârl în Sena. Eram de două luni la Paris. Căutasem tot timpul de lucru, dar invaliditatea mea era o recomandaţie care mă deservea. Găsisem să dorm la un exilat, iar mâncarea o aveam la căminul din rue Ribera. Nu voiam să fiu sarcină nimănui şi tot nădăjduiam să găsesc undeva de lucru, indiferent ce. Este drept că mi se spusese că nu puteam rămâne la infinit pensionarul căminului, deoarece era destinat studenţilor. Şi într'o zi, ducându-mă la cămin, părintele Todoriciu şi-a întrerupt jocul de ping-pong ca să-mi spună cu brutalitate: „Nu-ţi mai putem da ajutor. Şi începând chiar de azi. De altfel, eu te-am prevenit mai de mult. Orice insistenţă este de prisos". Şi liniştit s'a întors să-şi continue partida de ping-pong. Era în Vinerea Mare. Am simţit că se prăbuşeşte ceva în mine. Nu am putut rosti un singur cuvânt. Am plecat ca un vinovat. Eram un om inutil. Ofeream singurul braţ pe care-l aveam, dar parcă aş fi fost un lepros. Am rătăcit năuc pe străzile Parisului; simţeam mai puţin muşcătura foamei, cât durerea declasării mele. Nu ştiu pe unde am umblat, mergeam în neştiire, mergeam făr nici o ţintă; numai gândurile se ţineau de mine ca o haită înfuriată. Era aşa de umilitor să nu-mi pot câştiga existenţa, să trăiesc din mila altora. Când am ajuns aici, începuse să înopteze. În aerul nopţii simţeam adierea de ramuri înverzite ale primăverii. Eram aşa de singur în imensitatea Parisului! Parcă un gând vrăjmaş îmi tot repeta: un om inutil, trebuie să te resemnezi şi să nu te mai amăgeşti. Eşti un om inutil. Cuvântul inutil mă obseda, repetându-se aşa cum se repetă acelaş cuvânt pe o placă stricată de patefon. Mi-am rezemat fruntea de stâlpul acesta şi am simţit piatra rece, ostilă, ca şi oamenii care nu-mi iertau invaliditatea, respingându-mă când le ceream de lucru. La ce bun să mai rămân în viaţă, dacă sunt un inutil. Şi gândul sinuciderii îşi făcu drum, ispititor şi viclean. La picioarele mele curgea Sena liniştită. Era unica scăpare. Şi rezemat cu fruntea de stâlp, plângeam. Ezitările erau învinse, dar înainte de a sări în apă am simţit o bătaie uşoară pe umăr. M'am întors. Era un bătrân care după îmbrăcăminte părea un om bogat. M'a întrebat cu blândeţe dacă sunt bolnav, dacă sunt sub apăsarea unui necaz. M'a luat de braţ şi m'a condus până am lăsat în urmă podul de pe Sena. A privit braţul lipsă şi m'a întrebat dacă sunt invalid de război. I-am răspuns simplu printr'un oui. Şi o întrebare a dezlănţuit alta. I-am spus că sunt Român, că am luptat contra Rusiei sovietice şi că mi-am pierdut braţul în stepa Kalmucă. Că în Paris caut de lucru, dar este greu de găsit pentru un om invalid.

—„Vei găsi. Nu ai dreptul să-ţi pierzi curajul. Adesea ni se pare că nu mai aflăm nici o ieşire şi desperarea este totdeauna rău sfătuitoare. Îţi voi ajuta eu să-ţi găseşti ceva potrivit posibilităţilor dumitale. Uite cartea mea de vizită. Şi până atunci, uite şi acest mic ajutor".

„Eu am mulţumit, vrând să-l conving că nu duc lipsă. Bătrânul a surs ca un bunic care ascultă minciunile unui nepot. Mi-a pus în buzunar câteva hârtii; mi-a întins mâna, repetându-mi: „să nu uiţi să vii. Şi eu am făcut războiul din 1914, vii deci la un camarad..." L'am privit îndepărtându-se cu mersul lui calm, mi-a făcut semn prietenos cu mâna. Îmi citise gândurile şi probabil că-i era teamă că mă voi întoarce din nou pe podul de pe Sena. Îmi strecurase în buzunar cinci mii de franci; dar se vedea că norocul se joacă cu mine de-a v'aţi ascunselea. Am căutat cartea bătrânului şi n'am mai găsit-o. Câte odată mă îndoiesc că acel binefăcător a existat într'adevăr. Sigur că norocul trece pe lângă mine şi-mi dă ştrengăreşte cu tifla. Fiecare ne mişcăm pe linia destinului şi ne tot sbatem cu iluzia că putem schimba ceva din ce ne este rânduit. A fost sortit să nu mor înecat în Sena. Să mor mai demn, undeva pe pământul României şi cum se cuvine, luptând contra cotropitorilor."

Nu-l interesa nimic în afară de de dorinţa de a fi folosit într'o formaţie de gherilla. Situaţia în 1949 nu îngăduia nici o speranţă; cu o ipocrizie care nu făcea cinste, Occidentul afecta o convingere, că regimurile comuniste instalate de trupele sovietice de ocupaţie fuseseră ratificate, astfel că republicile populare corespundeau voinţei acestor popoare. Democraţiile se amăgeau voit ca să-şi liniştească mustrările de conştiinţă. Iar vechile lozinci ale luptei pentru libertate, ale luptei contra totalitarismului erau uitate. Aceste uitări îşi găsiseră o justificare: Rusia sovietică este o democraţie, dar nu o democraţie politică, ci numai socială.

Seara, când se întorcea dela lucru, Alexandru îşi învingea oboseala ca să citească cu nesaţ ziarele; spera să întrezărească într'o informaţie o cât de vagă speranţă. Sfârşind lectura, rămânea abătut ca un condamnat care îşi caută numele pe o listă de graţieri. Încercam să-l înviorez făcând examenul situaţiei internaţionale, căutam să pun în evidenţă contradicţiile dintre Rusia comunistă şi lumea liveră, tendinţele imperialiste ale Kremlinului care fatal va face inevitabilă ciocnirea. Mă asculta cu atenţia încordată, hărţuindu-mă cu întrebări, toate formulate cu un impecabil bun simţ; se agăţa precis de punctele slabe ale argumentării.

Într'o seară m'a întrebat cu oarecare sfială: „Nu crezi, tată Pamfil, că şi Ruşii albi au făcut şi ei ani în şir aceiaşi acrobaţie a argumentelor ca să-şi amăgească dorul de ţară? Adesea mă muşcă, veninoasă ca o viperă, îndoiala, mai ales când mă aflu printre Ruşi albi, prietenii meşterului meu. Unii sunt în pribegie de treizeci de ani; au îmbătrânit aşteptând întoarcerea. Nu vom ajunge şi noi ca ei? M'a invitat într'o sâmbătă, meşterul la o cină cu foştii lui camarazi. Cei mai tineri aveau cincizeci de ani. Atmosfera a fost la început veselă. Mă aşezase pe mine în fruntea mesei, ca invalid din lupta contra comuniştilor şi au fost plini de gingaşe atenţii. Îi cam supăra, sau mai exact îi cam încurca faptul că eu abia terminam un pahar când ei erau la al zecelea. Şi când s'au încălzit au început să cânte, întâi cântece ostăşeşti, apoi romanţe ruseşti şi cu cât cântau cu atât ochii li se umpleau de lacrimi. Cântau şi plângeau. Cumplit este dorul de ţară şi este mai sfâşietor când îţi dai seama că nu te mai poţi întoarce. Să nu ajungem şi noi biete sfărâmături; nefericiţi condamnaţi să facă mătănii la zidurile plângerii, adică la ceea ce a mai rămas din patrie: o sfâşietoare amintire. Astăzi suntem nişte exilaţi proaspăt sosiţi şi pripăşiţi pe unde ne-a dus vântul întâmplării. Dar peste douăzeci de ani nu vom fi ca Ruşii albi?"

I s'a părut că evocarea bieţilor Ruşi, porniţi din 1919 pe drumul pribegiei mă impresionase şi, cu obişnuita uşurinţă a spiritului lui, a trecut brusc să-mi povestească nu ştiu ce istorie plină de haz. Ca la urmă să încheie: „Nu avem dreptul să ne îndoim; când înotătorul pierde speranţa că va ajunge la mal, se îneacă. Ai să vezi cum o să scăpăm de ei..."

Seara, ieşeam să facem câţiva paşi în jurul unei grădiniţe în care se găseşte monumentul lui Paul Deroulède. M'a rugat să-i spun cine era personajul care semăna cu N. Iorga. Cum Paul Deroulède, acest fanatic al revanşei, îmi era drag, mi-a fost uşor să-i satisfac curiozitatea. I-am povestit de înfrângerea Franţei din 1870, de sguduirea produsă în rândul intelectualilor francezi, cum de durere s'a sinucis la Washington ambasadorul Franţei, Prevost-Paradal, iar Ernest Renan şi H. Taine îşi revizuiau ideile. În această atmosferă se formase tânărul locotenent, Paul Deroulède, pentru care revanşa a fost ideea dominantă a vieţii lui. I-am vorbit de amintirile anarhistei Séverine, intitulate „Notes d'une frondeuse" în care a evocat figura acestui fanatic al revanşei cu o surprinzătoare emoţie, i-am rezumat cartea fraţilor Tharaud „La vie et la mort de Deroulede". Şi i-am repetat ultima frază cu care se încheie cartea: „Il est grand, grand comme la fumée". Alexandru mă asculta, aşa cum ştia el să asculte: concentrat, căutând să prindă în întregime conţinutul întregii fraze. Mă întreba: „Şi Deroulède a trăit să vadă Alsacia şi Lorena liberate?" Din nefericire nu; a murit în 1914, cu câteva luni înainte de a începe războiul revanşei. După câteva minute de tăcere îmi spuse: „Să ştii, tată Pamfil, că şi pe mine mă paşte aceiaşi soartă; voi muri cu câteva luni, poate cu un an înainte ca ţara să fie liberă; sunt eu sărac de noroc".

—„Bine, Alexandre, eu voi împlini curând 55 de ani şi totuşi nu mă las doborît de asemenea gânduri negre. Tu eşti tânăr, ai în faţa ta viitorul, cum îţi poţi închipui că tu vei muri înaintea mea? Ori, eu sunt sigur că mă voi întoarce în România liberă..."

—„Dar pe matale nu te urmăreşte neîndurata umbră a nenorocului. De mine se ţine scai".

Şi mai în fiecare seară Alexandru îmi spunea: „Haide să-i spunem noapte bună lui Deroulède cel fără de noroc".

Când am plecat din Paris, în Mai 1949, Alexandru era tare emoţionat; încerca să pară vesel, dar ochii îl trădau; era cotropit de tristeţe.

—„Voi rămâne iarăşi singur în imensitatea aceasta a Parisului. Cine ştie când vei mai veni. Ai tulburat apele şi nu te vor mai lăsa să te întorci. Tare sunt ticăloşi... Presimt eu că nu vei putea reveni curând". Şi ochii lui purtau roua părerilor de rău.

În fiecare săptămână primeam dela Alexandru o scrisoare lungă, amestec de glume şi duioşie, de culoare şi de cuminte judecată. Eram şi eu aşa de singur, dar găseam refugiu în lumea ideilor. Lectura este întotdeauna un mijloc de evadare din aspra, din nemiloasa strângere a prezentului. Scrisorile lui Alexandru îmi menţineau contactul cu prezentul. Frazele lui jucăuşe, în care un rar spirit de observaţie se complăcea să-şi caute o cât mai pitorească expresie în imagini neaşteptate, în expresii de o ingenioasă noutate, erau străbătute de atâta căldură, de atâta duioşie, că vor rămâne una din cele mai preţioase documente asupra stărilor sufleteşti ale exilului. Le-am păstrat pentru frumuseţea lor literară şi adevărul omenesc care le cuprind. Când străbătea acele descurajante fraze de îndoială sau de amărăciune, scrisorile lui, îmbibate de lirism, păreau elegii în proză.

După începerea războiului în Coreea, am primit o scrisoare de un entuziasm bizar. Îi adusese soluţia pe care o căutase cu atâta înfrigurare: ceruse la Ambasada americană să fie primit ca voluntar în război. Cererea era de natură să uimească venind dela un om fără braţul drept; şi cu atât mai mult a suprins această ofertă, cu cât serviciile ameriacane erau deprinse să primească denunţuri formulate de unii Români contra altora. Cu multă delicateţă i s'a arătat că invaliditatea îl făcea impropriu pentru front, dar Alexandru nu a cedat. Revenea cu noi argumente pentru a înlătura obiecţiile şi fertila lui imaginaţie era inepuizabilă în născocirea celor mai neaşteptate justificări ale cererii. Se simţea vrednic să arunce granade şi în sprijinul afirmaţiei lui a amintit de un caporal român, Muşat, invalid şi el de braţul drept, care revenise pe front ca voluntar, fiind neîntrecut în arncarea de granade. Îmi explica Alexandru că văzuse o statuie a caporalului invalid, mort la Mărăşeşti şi îi rămăsese neştearsă amintirea lui Muşat. Era convins că prezenţa şi eventuala lui moarte pe frontul din Coreea ar

Foto: Constantin Mareş

fi un mijloc de a se vorbi în presa americană despre România. Aceasta era tot ce el urmărea.

Dar în afară de ceea ce el prezenta ca justificare al suprinzătorului lui demers, mai exista şi altceva: un fel de nemărturisită nostalgie a morţii. Din mândrie ascundea suferinţa morală pe care i-o provocasee invaliditatea; se simţea diminuat ca om şi cu toate că apriga lui voinţă îl făcuse să reducă mult din incapacitatea firească, sentimentul de inferioritate fizică rămânea intact şi asta îl durea. Îşi ascundea orgolios durerea, dar o simţeai chiar din glumele amare pe care le făcea asupra invalidităţii lui. Odată mi-a spus: „Pentru mine, problema se simplifică: ori braţul rătăcit prin stepa Kalmucă mă va căuta şi mă va găsi, ceea ce nu-i cu putinţă, ori eu voi porni să-mi caut braţul. M'am gândit adesea că estropiaţii, după ce mor, devin oameni întregi. Sigur, lui Dumnezeu îi place ca oamenii să fie aşa cum i-a conceput divina lui înţelepciune, nu ciopârţiţi. Cum vrei să prezint în faţa lui Dumnezeu ciotul meu aşa de comis? deci, va trebui să-mi găsesc braţul pierdut..."

Mult a fost amărât când i s'a comunicat răspunsul ataşatului american, că cererea îi fusese respinsă. I se spulberase orice speranţă.

A venit, în 1951, la Palma de Mallorca. Era tot trist că nu izbutise să fie primit ca voluntar pentru Coreea. „Dacă aveam norocul să mor sub steagul Naţiunilor Unite, eram un Român care luptase pentru dreptul de libertate al popoarelor. Anunţam lumii libere că există o naţiune oprimată de Rusia sovietică. Dar eu n'am noroc".

Ne plimbam pe malul mării; valurile se loveau de ţărm parcă ar fi cadenţat singurătatea. Alexandru îşi continua meditaţia lui care se reflecta pe figură, sculptând o adâncă tristeţe. Ca şi când voinţa lui neînduplecată ar fi căutat să se opună concluziilor la care ajunsese, îmi spuse cu hotărîre: „Şi totuşi trebuie să existe un mijloc de a face ceva care să impună România atenţiei Americanilor. Eu cred că sunt singurii care pot să ne vină în ajutor spre a salva naţia din gherele Ruşilor. Nu ne-au cunoscut, de aceea ne-au sacrificat cu atâta uşurinţă în negocierile cu Stalin. Şi dacă au cunoscut Români, au fost sub aspectul prea puţin demn al celor care s'au oferit să le servească interesele de moment contra intereselor de viaţă ale propriei lor ţări. Vei recunoaşte că un Rică Georgescu nu este o carte de vizită pentru un neam. Şi din exil ce au cunoscut? Ofertanţi de servicii, denunţători, alergând disperaţi după dolari. Ai văzut cum se reped golanii când se svârlă banii la o mormântare sau când se împarte coliva? Ce îmbrânceală fără ruşine. Aşa apărem noi serviciilor americane care, pe bună dreptate, ne dispreţuiesc. Trebuia să fi văzut mirarea lor când am prezentat cererea de voluntariat; m'au cercetat în toate felurile ca să descopere ce se ascunde în dosul acestei cereri. După ce mi-au radiografiat conştiinţa, au fost sinceri cu mine, spunându-mi că dintre toate emigraţiile cea care se ponegreşte cu mai mare înverşunare este cea românească. „Nu ştim ce să mai credem". Bieţii oameni sunt zăpăciţi. Deservim, în loc să servim cauza ţării noastre. Ambiţii şi mărunte interese acoperite de sforăituri patriotice. Americanii au bunăvoinţă; ei sunt singura noastră speranţă. Eu nu cred că statuia Libertăţii care străjuieşte intrarea portului New York, să fie numai o firmă a unei întreprinderi, ci simbolul unui popor care este sinteza tuturor neamurilor Europei. Dacă este doar o mincinoasă emblemă comercială, datoria noastră ar fi s'o facem să sară în aer ca să apară numai hidoasele capete de zarafi, proxeneţii idealurilor de libertate ale popoarelor sacrificate geambăşeşte la Teheran şi Yalta. Dar eu cred în Americani, şi vei vedea că evenimentele îmi vor da dreptate. Statuia Libertăţii reprezintă idealul poporului american. Şi libertatea ne cere să fim demni de ea; este un bun suprem care nu se obţine târându-ne ca reptilele. Rămân neclintit în credinţa mea că Americanii nu vor trăda cauza libertăţii; au devenit un Stat sfărâmând lanţurile colonialismului şi nu pot să ajute stabilirea colonialismului sovietic în Europa. Până la războiul din Coreea erau sub narcotic. S'au deşteptat". Pentru Alexandru Cristescu nu exista nimic care să-l pasioneze în afară de problema libertăţii ţării, restul nu avea nici o importanţă.

Într'o zi cu soare, priveam întinsul mării şi ne lăsam învăluiţi de căldură ca şopârlele. Era după Bobotează, termometrul arăta plus 15 grade. Mă privi cu ochii lui trişti: „În ţară este zăpadă şi poate 15 grade sub zero; n'au lemne şi în coşul pieptului le bate moartea toba. Este înspăimântător să nu putem face altceva decât să ne văităm. Când suntem mai mulţi, uităm de cei rămaşi acolo, dar când rămânem singuri, noaptea, stând de taină cu gândurile noastre, sub potopul amintirilor, nu avem curajul s'o mărturisim, ne vine să urlăm de durere. Durerea neputinţei, aceasta este. Ne dăm fiecare seama în acea adâncime a propriei noastre conştiinţe, că exilul nostru nu are o justificare morală, că suntem simpli dezertori atunci când uităm obligaţia pe care o avem: să dăm, prin acţiunea noastră o justificare... Eu îmi caut o justificare. Să mă întorc la ideea mea, să găsesc un drum spre inima poporului american, să le putem stârni revolta împotriva robiei pe care, fără vrere au dat-o atâtor popoare libere. Mă muncesc să aflu ceva. Ideea plecării ca voluntar în Coreea era bună, dar n'am avut noroc".

Privea întinsul mării şi bănuiam nostalgia care-l cotropise.

—„Ştii, tată Pamfil, că ori de câte ori mă găsesc pe malul mării, uite, îmi porneşte gândul pe întinsul albastru şi se opreşte la Mangalia, la Constanţa, la Mamaia. Într'o vară la nenea George Paladi, la Cannes, nu mi-am putut deslipi gândul de locurile de pe coasta Mării Negre. Ciudat, dorul ne dogoreşte inima şi ne doare, dar este o durere infinit de dulce. Plin de taine este sufletul omenesc".

În fiecare zi făceam acelaş drum pe malul mării, iar Alexandru, inepuizabil, îşi lăsa în voie gândurile să-şi afle expresie. Într'o zi pe o stradă, Calle de las Palmas, trecea un batalion de infanterie. Privi emoţionat soldaţii, ofiţerii.

—„Sunt exact ca şi ai noştri. Vrei să-i întovărăşim? Îmi va da impresia că merg alături de un batalion românesc". Şi fără să mai aştepte răspunsul meu, m'a luat de braţ, silindu-mă să merg în direcţia batalionului spaniol. Luase cadenţa unităţii; simţii că mă trage de mână. „Cadenţa, tată Pamfil, prea ai devenit civil, ce Dumnezeu..."

Aşa era Alexandru Cristescu.

S'a întors din nou la Paris. Nu mai era ucenic zugrav, fusese angajat plasator de vinuri, cutreerând Nordul Franţei. Menţinea cu asiduitate legătura epistolară. În colţul din stânga al scrisorii punea ca o lozincă: LIBERTATE ŞI DREPTATE. Ce fericit a fost când, în 1953, am pus titlul unei publicaţii în limba engleză: Liberty and Justice.

În 1949, în nesfârşitele noastre dialoguri, i-am făcut o analiză a problemei fundamentale pentru noi, a reorganizării Statului. Căutând să rezum principiile care vor trebui să ne călăuzească, le-am redus la două: libertate şi dreptate. Fără ideea de justiţie, libertatea se descompune în anarhie care este, invariabil, prielnică formării dicaturii; şi invers, fără ideea de libertate, justiţia nu constituie decât o simplă faţadă a tiraniei. Din fragilul echilibru al libertăţii şi dreptăţii rezultă perioadele de linişte, de prosperitate ale popoarelor. Câteva seri în şir, biruindu-şi osteneala trupului trudit de lucru, m'a silit să-i dezvolt ideea libertăţii în raport cu ordinea în Stat. A meditat el în orele când mânuia bidineaua sau cojea zidurile de vechea lor zugrăveală, că după câteva zile, ca şi când ar fi făcut o descoperire de mult râvnită, mi-a spus fericit: „Libertate şi dreptate" este lozinca tuturor ralierilor româneşti.

Şi crisorile au continuat pline de acea cuceritoare sinceritate, care este farmecul lor, punându-mi întrebări la care cerea răspuns, amestecând în acea spontaneitate a ideilor, a sentimentelor, a imaginaţiei de o se ducătoare prospeţime, o duioşie care părea o lacrimă prelinsă printre rânduri.

În 1955, am primit o scrisoare ca o trâmbiţă, anunţând o mare victorie: găsise drumul spre inima Americanilor. În drumurile pe care le făcuse pentru plasarea vinurilor, descoperise un cimitir american. Pentru el, cele 10.500 de cruci aliniate, reprezentau imaginea adevăratului popor american căruia i se puteau adresa cei fără de ţară. Trusturi, Wall Strett, Departamentul de Stat, Casa Albă, sunt, desigur, opace, fiind cuprinse în carapacea celui mai miop egoism, al cărui rezultate se văd. Mi-a mărturisit planul lui: să plece dela acest cimitir american, ca să facă istoria războiului. La început, planul lui era confuz, exista numai intenţia propagandei; apoi, treptat, treptat, ideea cărţii-album a luat contur. Nimic n'a mai avut importanţă pentru el, s'a concentrat cimitirului acela din Moselle. Cu acea energie tenace, care era trăsătura dominantă a caracterului său, a început să copieze inscripţiile de pe fiecare cruce, să întocmească fişe, să fotografieze mormintele. Mi s'a părut lucrarea şi temerară şi inutilă. Mi-a fost peste putinţă să-l conving să renunţe.

—„Aceşti soldaţi americani au căzut luptând pentru libertatea popoarelor. Ei singuri pot fi apărătorii popoarelor robite de Rusia sovietică", îmi scria răspunzând obiecţiilor mele. Şi imaginaţia lui creia argumente cu acea bogăţie pe care o avea într'o măsură cum rar se întâlneşte. Pe ploaie, pe vânt, pe frig, conştiincios, Alexandru Cristescu intra în cimitir să-şi noteze pe fişe inscripţiile de pe cruci. Şi nu o zi, o lună, ci mai bine de doi ani a îngenunchiat la fiecare cruce, pentru a citi şi a transcrie exact numele, ziua, anul, localitatea unde soldatul american căzuse. În fiecare dimineaţă Alexandru îşi găsea „le blanc troupeau de mes tranquilles tombes" (Paul Valery „Cimitière marin"). În timp ce mâna lui nota grăbit inscripţia de pe cruce, se urma dialogul mut între el şi cel mort. Vor fi trecut, în acest dialog al tăcerii, rând pe rând problemele care îl mânaseră pe invalidul român în cimitirul american. Din aceste dialoguri va fi simţit Alexandru cum i se întărea credinţa că era pe drumul cel bun şi că morţii vor vorbi Americanilor de România.

Sur les maisons des morts, mon ombre passe...

Vom putea măsura sensul pateticului simbol al unui Român, mare invalid de război, căutând într'un cimitir militar american pe apărătorii cauzei poporului român? Ideea lui Alexandru era ca această carte-album, destinată propagandei, să ralieze, în primul rând „American Legion", puternica organizaţie a tuturor foştilor combatanţi americani.

Venea din când în când la Paris, îşi îmbrăca haina de lucrător zugrav, lucra cu disperare ca să strângă ceva bani şi se întorcea la cimitirul american. La sfârşitul lui Iulie 1956 s'a angajat să zugrăvească singur o tipografie în schimbul tipăririi fişelor. Lucra dela 7 dimineaţa până la 10 seara cu o întrerupere de o jumătate de oră. Când am sosit eu la Paris, zugrăvitul era pe terminate; dar nu-i plăcea lucrul de mântuială şi cum i s'a părut că era nevoie de o altă zugrăveală, a mai prelungit zilele de lucru, spre uimirea tipografului care găsea lucrul destul de bine executat. Acesta îl iubea pe Alexandru ca pe un frate şi îi admira vrednicia. „Ce face Alexandru cu mâna stângă, nu pot face doi oameni cu amândouă mâinile". Alexandru, însă, voia să-l convingă că faţă de ceilalţi Români era un nevolnic. Şi tipograful, în afară de tipărirea afişelor, i-a dat bani de întoarcere şi o motocicletă ca să nu mai facă 5 kilometri pe jos până la cimitirul american.

M'am dus într'o seară să-l caut la tipografie. Terminase lucrul şi Arsene îi spăla braţul stâng de petele de vopsea. A întors faţa, mi-a zâmbit; pe faţa lui se reflecta oboseala pe care încerca să o acopere cu acel surâs neisbutit, accentuând parcă şi mai mult imaginea de muncitor trudit. I-am cerut să intrăm în „La cour de Rome", o berărie în care, în 1949, fusesem de câteva ori, lăsându-ne mângâiaţi de visuri pe care ni le cream ca un fel de opium dătător de paradise artificiale. Abia a putut rămâne o oră; îl răzbea somnul. „Mâine trebuie să mă scol înainte de ora 6, ca să pot fi la lucru la orele 7. Când voi fi terminat, sunt liber.

Apoi, s'a întors la cimitirul american.

Et vous, grande ame, esperez-vous un songe
Qui n'aura plus ces couleurs de mensonge?
(„Cimitière marin", Paul Valery).

Îşi procurase o serioasă documentare privitor la al doilea război mondial şi citea ca un student sârguitor. Între cimitir şi odăiţa lui se strecurau zilele, triste, înfrigurate de atâta singurătate. Mi-a scris, fericit că a reuşit să intereseze, pentru traducere în limba engleză şi tipărire, pe doi Români extraordinari, maiorul Bumbăcescu şi poetul Novac, care îmbrăţişaseră cu entuziasm ideea cărţii. Acum nu mai lucra în necunoscut, ştia că nu consacrase în van doi ani de trudă; maiorul Bumbăcescu îi scria: „Am citit copia manuscrisului şi după umila mea părere, nu pot decât să remarc — cu tot entuziasmul — stilul romanţat în care redaţi episoadele cele mai tragice ale războiului politic.

(continuare în pag. 3-a)

Curentul — ANUL LV No. 5968 IULIE–AUGUST 1984

ALEXANDRU CRISTESCU

(urmare din pag. 2-a)

Vă admir forța și ingeniozitatea studierii documentelor și vă felicit pentru măestria cu care combinați austeritatea istoriei cu seducțiunea narațiunei".

Era fericit, el care a avut așa rare prilejuri, în exil, să simtă o mulțumire care să-i mângâie inima. Scrisoarea prin care îmi comunica această bucurie, era datată 10 Octombrie, dar ea continua o altă scrisoare începută la 21 Septembrie, întreruptă brusc. Avea un fragment plin de tristețe, ca și când simțea unele sumbre prevestiri: „Vă scriu și este prima zi de toamnă. O toamnă care pentru mine durează exact de șaisprezece ani! Adică din ziua în care mi-am văzut brațul sburând undeva în stepa Nogailor. Ori de atunci și până azi, câte dușmănoase toamne s'au înscris pe o ciosvârtă ce mi-a rămas! Mi-e dor de casă și pentru că azi dorul mă doare mai mult ca oricând, vă scriu Dumneavoastră. Doamne, când vom putea oare săruta din nou pământul sfânt lăsat în urmă?"

„Când vom ajunge din nou acasă, primul lucru care îl voi face, va fi acela de a vagabonda, din Câmpulungul Bucovinei până în Delta Dunării, din țara Oașului până la Porțile de Fier. Să umblu luni, luni pe jos, să mă bată ploaia, să mă ardă soarele, să-mi umplu sufletul cu ceea ce a fost el văduvit de zece ani, și cine știe câți alții de aici înainte. Să poposesc trudit de atâta pace, pe la stâncile Marghitei, Făgărașului, Bucegilor, ale munților Bucovinei, spre a regăsi anii pierduți în veninul exilului".

Aceste rânduri nu erau scrise spre a fi publicate, ele redau direct, fără nici o preocupare de frază literară, o stare sufletească de o intensă melancolie. Doi ani de singurătate, în tovărășia mormintelor din cimitirul St. Avold, dăduse sensibilității ceva din vibrația violoncelului. Ce putea oare să-l tortureze în tăcerea cimitirului unde transcria inscripții de soldați căzuți în serviciul Patriei, decât imaginea țării lui?

I-am scris trei scrisori, una după alta, rugându-l să vină la Madrid, să stea la noi, să se smulgă singurătății. Ne-a răspuns emoționat de „gingășia propunerii". „Cu imensul drag răspândit cu atâta dărnicie în cele trei epistole ale Dumneavoastră, mi-am scuturat sufletul de toată rugina tristeței. (Nu vă îngrijorați, este aceiaș tristețe pe care toamnele exilului o coboară, cu regularitate, și peste sufletele Dumneavoastră). A sosit însă clipa de a mă scutura de sentimentalism. Altcum vă voi apărea sub imaginea unei sălcii (și aceea plângătoare). Și mă scutur cum se scutură câinele de purici. (Nu-i oare tristețe puricele exilului?) Deci „bonjour tristesse", cum spune Sagan...

„Încep, deci, cu un argument măciucă: Cartea. Până n'o termin, îmi voi refuza orice bucurie. (Chit că după aceea „opera" se va dovedi la înălțimea... cornetelor de semințe). Începând cu anul 1939, am ajuns „târâș grăbiș" la 1943. Deci încă doi ani de istorie (istoria dracului) și pe la 15 Ianuarie 1958 sunt la Madrid."

„În luna Ianuarie, când voi scrie „sfârșit" pe cimitireștile mele măzgălituri, voi veni să vă strâng în brațe (pentru mine „licență poetică", braț sună sărăcăcios) și să vă spun atâtea!"

Și în locul lui a sosit vestea morții, neașteptată, sfâșietor de dureroasă.

Un exemplar uman cum rar întâlnești în această oribilă junglă care este viața. În el toate formele interesului personal se topiseră sub dogoarea pasiunii lui de a se dărui unei idei, unei prietenii. Era întreg într'o atitudine, într'un sentiment, fără reticențe, fără nici o alterare de cuminte cumpănire a riscurilor. Entuziasmul lui nu cunoștea poticnelile oportunismului.

Privesc mereu o fotografie din 23 August 1954. Un grup de Români duc o coroană la mormântul soldatului necunoscut dela Etoile, ca o tăcută procesiune de protestare cu prilejul împlinirii a zece ani dela capitulare. În fruntea acestei procesiuni, Alexandru Cristescu poartă steagul țării; se vede pe trăsăturile feței, în felul cum face pasul, energia unei credințe pe care nimic și nimeni nu o poate clătina; omul și steagul țării fac o singură ființă. Am găsit în „Maximes sur la guerre" ale lui René Quinton (autorul cărții „L'eau de mer, milieu organique", apărută în 1904, o dată în biologie) explicația acestui exemplar uman de o puritate în credința românească emoționantă.

„Les héros sont crucifiés d'avance; ils marchent au risque suprême, jusq'à la mort; ils sont les aspirants de la mort".

„Le héros est celui qui s'oublie et se donne".

„La nature ne crée pas les héros pour vivre, mais pour servir".

„Le tragique est l'élément naturel du héros".

„Les héros fait bon marché de son corps, parce qu'il lui est étranger. L'âme et le corps ne font qu'un chez les hommes; ils sont distincts chez le héros. Le corps du héros n'est que son valet d'armes".

„Une âme indomptable dans un corps dompté fait le saint ou le héros".

Întorc, cu tristețe, paginile din cartea lui René Quinton. Le recitesc din ziua când mi-a venit știrea morții lui Alexandru ca să-l înțeleg, să-l simt aproape pe cel care a păstrat cu atâta mândrie credința în dreptatea nației lui.

Și mi-am amintit de ceea ce mi-a spus într'o seară, în fața monumentului lui Deroulede, mort cu câteva luni înainte de a începe războiul revanșei pe care îl așteptase 44 de ani: „Să știi tată Pamfil, că și pe mine mă așteaptă aceiaș soartă; voi muri cu câteva luni, poate cu un an, înainte ca țara să fie liberă. Așa sunt eu un sec de noroc".

Am sub privirile mele scrisoarea din 9 Decembrie, trimisă de poetul Novac, care îi anunța hotărîrea de a face traducerea cărții „imediat după Crăciun și sper într'un timp mai accelerat în așa fel, ca în câteva luni să o dăm gata". Scrisoarea a sosit a doua zi după ce el plecase să-și regăsească camarazii rămași prin stepele rusești. „De mine se ține scai nenorocul..."

FRAGMENT

Am fost neîncetat preocupat de soarta Patriei mele și am căutat să inventariez greșelile trecutului, să identific cauzele prăbușirii dela 23 august 1944, cauzele îndepărtate cât și cele imediate. Răspunderile sunt multe și împărțite; ele pot fi însă cuprinse într'o formulă generală; demisia clasei politice conducătoare. Față de dimensiunile evenimentelor, oamenii politici care formau clasa conducătoare erau de o inferioritate așa de pronunțată încât catastrofa din 23 august 1944 devenise inevitabilă. Dacă cercetăm cu atenție înlănțuirea acțiunilor politice dela 1927 (moartea lui Ionel Brătianu) până la capitularea en rase campagne, constatăm absența unei conduceri politice naționale. Marea politică implică o capacitate de înțelegere a nevoilor superioare ale colectivității. Din nefericire, partidele politice nu s'au ridicat la nivelul înalt al înțelegerei nevoilor naționale, ci s'au menținut la nivelul scăzut al politicei care se preocupă de expedientele electorale.

Dacă clasa politică ar fi fost la înălțimea răspunderilor conținute în misiunea pe care trebuia să o îndeplinească în Stat, nu ar fi fost posibil ca o clică de mărunți funcționari din Ministerul de Externe să exercite controlul politicei, să asume puterea de a decide, folosindu-se de zișii factori politici ca să acopere o infamă conspirație împotriva intereselor de viață ale națiunii. O asemenea operație ar fi fost imposibilă în perioada 1914-1918 când Ionel Brătianu era la cârma destinelor neamului românesc. În acea perioadă hotărîtoare, el făcuse ceea ce se numește marea politică. Cel care conduce afacerile publice, care deține cârma Statului, nu va fi cemn de titlul „om de stat" dacă ignoră sau vrea să ignore că dezordinea în instituții, în servicii, în întreg mecanismul Statului este un foc mocnit, o forță latentă distrugătoare care amenință întreaga construcție.

Știu că recapitulările supără, nu pentru că ar provoca remușcări, ci pentru că determină eliminări totale. Cum spunea Mme. de Stael: „indivizii se pot resemna în fața destinului, dar niciodată națiunile, deoarece ele pot singure să comande acestui destin. Cu ceva mai multă voință, și nenorocirea poate fi ocolită".

Ceea ce impresionează în această epocă nenorocită este contrastul între puținătatea valorii oamenilor care formau clasa politică și marea epopee a neamului românesc. Dar, este cu neputință să nu tragi concluzii optimiste. Clasele politice se reînoiesc, cele netrebnice sunt măturate de evenimente, ca frunzele uscate de vânt; națiunea însă rămâne. Ea urcă din fundul prăpastiei, repară dezastrele. Etichete politice, ideologii? Mofturi. Unica realitate este poporul românesc, o măreață realitate în mers.

PAMFIL ȘEICARU

A închis ochii într'un sat, departe, în Alsacia. Va fi presimțit, oare, apropierea morții când scria acele rânduri îmbibate de tristețe fără seamăn? Să fie adevărat ce spunea René Quinton: „eroul vrea să sufere; el are orgoliul suferinței?"

Sufletul lui se încovoaie sub suferinți nebănuite, așa cum se încovoaie un ram sub povara zăpezii.

S'a sfârșit; viața l-a demobilizat.

Pe lespedea mormântului lui aș săpa aceste două strofe de Villiers de l'Isle Adam, care poseda inepuizabile tezaure de consolări imaginative:

„Le m'envolerai dans les profondeurs
Je fuirai la vie et ses lois moroses
Et je cueillerai d'immortelles roses
Loin de vos hideurs.

Je m'élancerai vers vous, ô Silences!
L'oubli loin d'ici m'attend, vaste ner.
Pour mon coeur percé de vieux coups de lances
Plus rien n'est amer..."

PATRIA
FOAE ROMÂNEASCĂ INDEPENDENTĂ
Sept. 1951 —

Chestiunea Fondului Național

Dăm mai jos in extenso un document senzațional, în legătură cu mult discutata chestiune a fondului național. Este vorba de o scrisoare adresată de către Domnul Florin C. Zaharia deținătorilor acestui fond, D-nii Constantin Vișoianu și Alexandru Cretzianu. Cetitorii noștri vor lua cunoștință, desigur cu uimire, cum dintr'un gând patriotic de cea mai nobilă esență al unor oameni ce-au dovedit un simț de răspundere națională până chiar dincolo de viața lor pământească, s'a făcut, grație veșnicului joc al detestabilului nostru politicianism, un instrument de impunerea intereselor meschine ale acestui politicianism, peste înseși interesele noastre naționale.

Sperăm și noi, ca și Domnul Florin C. Zaharia, fost deputat și bine inițiat în plănuirea ce-a stat la baza creerii acestui fond național, că deținătorii lui ilegali își vor da seama, măcar în acest ultim minut, de grava răspundere ce stă deasupra lor, și că vor înțelege că a sosit momentul să facă ca fondul în chestiune să-și găsească, în fine, întrebuințarea pentru care a fost destinat.

Iată documentul respectiv:

Florin C. Zaharia
116 East 58-th Street
New York City.

New York 16 Februarie 1950.

**Excelențelor Lor
Domnilor Miniștri
Constantin Vișoianu și Alexandru Cretzianu**

Vashington D. C.

Domnilor Miniștri,

Urmatoarele imprejurari va sunt cunoscute:

In vara anului 1944 armatele Sovietice invadasera teritoriul Romaniei. Infrangerea Germaniei si cu ea a Tarei nostre era o groaznica certitudine. Devenea inevitabila instaurarea unui regim de ocupatie sovieto-comunista, cat si represiunea pe care acest regim urma s'o aplice armatei si mai cu seama claselor intelectuale si burgheze conducatoare ale tarei. Lichidarea intelectualitatei noastre era de neinlaturat, ea fiind regula implacabila a comunismului, acolo unde'si propune sa se instaleze si sa dureze.

Planul din 1943—1944, ca barem o mica parte din intelectualitatea romaneasca sa fie salvata de la acest dezastru, a fost deci urgentat.

Initiativa acestui plan apartinea cercurilor superioare ale Tarei si guvernului insusi (prin Vice-Presedintele Consiliului de Ministri, defunctul Mihai Antonescu).

In cadrul acestui plan trebuiau sa fie scosi din Tara, in Elvetia, un numar de intelectuali notorii, din principalele domenii ale stiintelor economice, intelectuali cari impreuna cu cei selectionati dintre intelectualii aflati deja in stainatate, sa reuneasca cam o suta de persoane.

Intretinerea lor in strainatate urma sa fie asigurata dintr'un fond financiar, cu caracter de fond national, pe care l'a si pus la dispozitia executiei acestui plan Banca Nationala a Romaniei (pe atunci institutie cu caracter privat) din disponibilitatile sale din Elvetia.

Pentru buna ordine si pastrarea caracterului secret, executarea acestui plan a revenit Ministerului de Externe, astfel ca instrumentul de executie a fost fortamente titularul Legatiei noastre din Berne, devenit — pro-causa — proprietar cu titlul personal al fondurilor respective.

Prin mecanismul de mai sus, cat si prin instructiunile date, se luasera deci astfel, — prin masuri fara echivoc, — toate precautiunile pentru ca planul si executia sa ramaie in afara evenimentelor politice viitoare, prevazute vitrege pentru Tara Romaneasca, — masuri pentru ca planul sa se execute chiar si impotriva ori caror dispozitii contrarii, ce s'ar fi luat dupa ocuparea Romaniei de Soviete.

Precum Domniile Voastre stiti, planul a si fost pus in executie:

In urma consultatiilor facute cu Universitatile, Academia Romana, cu principalele barouri din Tara, Banca Nationala a Romaniei, etc., s'a alcatuit primul tablou de intelectuali Romani din Tara si strainatate. Acest tablou, expresie dupa cum se vede a unei perfecte obiectivitati in alegerea persoanelor, din partea unor foruri nepreocupate decat de realizarea unui gand de nobil si patriotic interes national, a fost remis cu instructiuni de executie, intr'o sedinta secreta de citsprezece persoane, prezidata de Dl. C. Angelescu, la B.N.R., in Julie 1944, Ministrului nostru de la Berna, aflat special la Bucuresti.

Tabloul cuprindea pe domnii: Dem. Negulescu, Istrati Micescu, Prof. Horia Hulubei, Doctor Iacobovici, architect Petre Antonescu, prof. Griogore Dumitrescu, prof. Dascovici, prof. Juvara, Academicianul Banescu, Doctor Pavel I. Perlea, Dinu Lipati, Constantin Brailoiu, Dem. Gusti, I. Fintescu, avocat Gerota, Prof. I. Raducanu, Victor Slavescu, Lapedatu, Badulescu, Prof. Sofronie, Valentin Georgescu, etc. Subsemnatul ma gaseam pe acest tablou intre primele nume suscitate.

Dintre acestia, numai putini, printre cari Domnii Dem. Negulescu, Valentin Georgescu, I. Perlea, Dinu Lipati, Constantin Brailoiu, se gaseau deja in strainatate, ca si subsemnatul care ma gaseam in Elvetia, din Aprilie 1944, unde m'am dus si instalat anume la Geneva pentru a fi in contact cu Dl. Grigore Gafencu, socotiti exponent central al cauzei noastre, acolo.

Din punct de vedere financiar, realizarea planului national de mai sus a fost asigurata prin transferarea, in propietate particulara a Ministrului nostru de la Berna, a urmatoarelor fonduri (conform declaratiilor sale personale):

Aur efectiv, pentru o valoare oficiale de 12 milioane de Franci Elvetieni;

Devize, bilete de banca, opt milioane de franci elvetieni. —

deci in total circa 20 de milioane de franci elvetieni, respectiv circa 25.000.000 franci elvetieni, daca se are in vedere ca monedele de aur valorau cu circa 40 % mai mult la cursul liber de vanzare.

Preocuparea pentru realizarea acestui plan, pus la punct in felul de mai sus, era socotita atat de esentiala si de un interes atat de important, incat se facuse apel, in secret, si la Guvernul USA, pentru inlesnirea vizelor de transit, prin Turcia, a intelectualilor vizati a fi scosi in strainatate. De asemenea se luasera si alte masuri de ordin practic pentru a se face posibila intrarea si instalarea lor in Elvetia.

Instructiunile prevedeau ca urmatoarele plati: doua mii de franci Elvetieni lunar pentru cei casatoriti, si o mie cinci sute de franci Elvetieni pentru necasatoriti, sa inceapa de indata, la intoarcerea armelor noastre contra Reich-ului, deci odata cu ocuparea Tarei de trupele sovieto-comuniste.

Intempestiv a intervenit actul de la 23 August 1944. Intre altele, titularul Ministerului de Externe, defunctul Mihai Antonescu, a fost arestat. Succesorul sau in noul guvern ce s'a alcatuit si care inca nu era dominat de comunisti, — deci lasa posibilitati pentru indeplinirea in Tara a planului de mai sus, — a fost Domnul Grigore Niculescu-Buzesti.

Desi consecintele actului de la 23. Aug. se manifestau in chipul cel mai surprinzator si dureros pentru Romania, prin reaua credinta a URSS, si deci se concretiza in toate directiile inceputul dezastrului care loveste astazi Romania in plin, totusi planul A FOST Stopat nu numai in tara, ci si in strainatate. Nu s'a profitat de posibilitatile ce practic au mai fost in 1944—1945 ca lumea sa mai plece din Tara, astfel ca personalitati ca jurisconsultul profesor Istrati Micescu, sau savantul profesor Universitar in stiinta nucleara Horia Hulubei, sunt astazi morti in inchisoare sau deportati, fara ca sa fi stiut poate ca un conclav national le crease posibilitati de a pleca si dura in strainatate.

*

Randurile de fata nu au insa de scop sa puna in discutie, in aceste pagini, contingentele de ordin national si politic ale faptelor de mai sus, si responsibilitatile lor in problema pusa de planul de salvare a intelectualilor prevazut.

*

In ordinea acestor fapte si numai pentru concluzia acestui memorandum, e de retinut insa:

— Ca chiar in primele zile ale lunei Septembrie 1944, defunctul Grigore Niculescu Buzesti, — fruntas al intelectualitatei Romanesti si exponent al partidului National Taranesc in guvern, — a stopat telegrafic planul pentru salvarea intelectualilor si a anulat mai mult de jumatate din mijloacele lui de executare, dispunand restituirea catre BNR a aurului de care aceasta institutie se deposedase in forma cea mai categorica si eficienta, tocmai pentru a asigura, in mod irrevocabil, realizarea acestui plan si de-a il pune in afara de primejdia unei atare anulari:

— Ca Domnul Ministru V. V. Pella, a executat, in Elvetia, acest ordin.

— Or, in legatura cu cele doua fapte de mai sus, e de observat ca Ministerul de Externe, pentru acest plan, fusese doar instrumentul unui for national, ce se constituise ad hoc, si elaborase, obiectiv si patriotic, un plan a carui executie doar, o incredintase acestui minister, banii fiind remisi de BNR din stocul sau de aur si devize, din Elvetia. —

— Ca intre timp situatia continua sa se agraveze zi de zi in Tara, fara ca totusi vreo masura sa se ia, barem in extremis, in vederea scoaterei din Tara, a vre unuia din intelectualii vizati de planul national de mai sus.

— Ca nici pentru acei putini intelectuali ce se gaseau deja in strainatate, planul n'a fost pus in executie, astfel incat, — si numai asa, — s'a putut ajunge la situatia ca:

— Domnul Ministru Constantin Visoianu, succesor al Domnului Grigore Niculescu Buzesti la Ministerul de Externe, a putut dispune de restul fondului pentru intelectuali, ce ramasese in mana Domnului Ministru V. V. Pella, ordonand in Decembrie 1944, succesorului acestuia la Legatiunea noastra din Berna, adica Domnului Gigi Anastasiu, sa treaca acest rest (cca. opt milioane de franci Elvetieni) in mana si proprietatea personala a Domnului Ministru Alexandru Cretzianu (in realitate se pare ca acest ordin s'a putut executa numai in privinta a circa sase milioane de franci elvetieni, pentru motive conoscute Domnului Ministru V. V. Pella.

Deoarece sunt unul din cei ce s'au dovedit, recent, ca am fost pe primul tablou alcatuit pentru planul de mai sus, plan caruia i-se alocase fondul initial de 20 pana la 25 de milioane de franci elvetieni, imi iau ingaduinta sa evoc, nu numai pentru mine, ci si pentru altii compatrioti aflati in strainatate, in situatie similara cu a mea, istoricul faptelor exceptionale de mai sus, asupra carora poate ca o explicare ar pute-a o aduce revederea desbaterilor din procesul Maniu.

De asemenea, sa evoc faptul ca: in compensarea aurului ridicat din acest fond, la 3 Septembrie 1944 (pentru a fi repatriat in mana unui regim care in mod vadit isi afirma politica de confiscare si lichidare a oricaror resurse de rezistenta ale Romaniei anticomunista), — Domniile Voastre, cred, detineti astazi prin Domnul Gigi Anastasiu din Geneva, sau chiar direct, o suma cel putin egala (15—16 milioane de franci elvetieni) primita de Domnul Anastasiu de la predecesorul sau, si provenind din fondurile aflate la Legatia noastra din Berna, pentru diverse contracte in Elvetia.

Personal amintesc ca in Elvetia, in anul 1945, Domnul Gigi Anastasiu m'a consultat in legatura cu aceasta importanta suma, asupra celui mai bun plasament de conservare a ei pentru actiunea nationala Romaneasca, Domnia Sa fiind hotarat, dupa cum mi-a spus, a nu preda aceasta suma Domnului Richard Franasovici, ci a-i remite doara o mica parte (imi amintesc de suma de șase sute de mii de franci elvetieni), — ca o remitere simbolica.

Ca, fortamente, si aceste fonduri, oricare ar fi ele, sunt deci astazi grevate pentru scopul primordial a salvarei intelectualitatei romanesti, — scop de valoare nationala, elaborat in tara inca din 1944, — si ca, inainte de ori ce alte utilizari, cum se pare ca se intampla si cu aceasta suma, aceste fonduri au a sluji pentru acest scop, barem in formele in care el mai poate fi realizat pentru intelectualitatea Romaneasca aflata astazi in refugiu.

*

Domnilor Ministri, faptele esentiale de mai sus despre care avusesem in mare masura cunostinta, dar fara preciziuni si certitudine irrefutabila, mi-au fost recent comunicate de Domnul Ministru Pella, ca unul ce a fost in centrul acestui plan și a cunoscut conditiile in care el a luat fiinta in Tara, — si a avut in proprietatea sa personala, fondul intelectualilor, cat si in posesiumea sa ca persoana oficiala, alte fonduri (pentru contractele din Elvetia etc.) — si care, de asemenea a primit in mana, tabloul intelectualilor vizati, ce i-a fost remis in sedinta secreta tinuta la Banca Nationala a Romaniei, in Julie 1944.

Aceste fapte au fost recent comunicate si Domnului General Nicolaie Radescu, ca Președinte al Comitetului National Roman, bine înțeles fără toate detaliile de mai sus. Tot E. S. Domnul Ministru Pella le-a reimprospătet, cred, in timpul din urmă, atențiunei Domniilor Voastre, in legatură cu intreaga problemă.

La rândul meu imi iau ingaduința sa Vi le evoc, ca unul ce de-a lungul atator ani de exil am rămas, cu toate modestele-mi puteri, un bun și neclintit slujitor al comandamentelor luptei noastre naționale, inflexibil la orice acomodări cu tragicele evenimente din țară, cari au tentat poate pe alții.

Si le evoc leal, precum am facut-o si verbal Domnului Ministru Const. Vișoianu, in cadrul discuției ce, ca prieten si român, am avut-o la 24 Ianuarie c., — zi simbolică a Unirei, — pentru creiarea acțiunei realmente constructivă a Comitetului nostru National, prin soluționarea cu precădere si a problemei acestor fonduri, printr'o hotărare obiectivă și integrală, care să țină seama de caracterul și țelul lor inițial.

Personal, faptul ca am fost lipsit de-alungul acestor ani de susținerea morală si materială pe care Tara o prevăzuse acelora in rândul cărora fusesem pus si eu, mi-a cauzat in acest exil dureroase prejudicii; — prejudicii mai dureros simțite, cred, din aceleași pricini, si de alți compatrioți din refugiu sau părăsiți in țară fiindcă aceste fonduri au fost deviate de la scopul lor inițial, de valoare primordială, permanentă și umană, decisă de un For național, pentru intelectualitatea romanească; — deviare facută precum s'a văzut, pentru intrebuințări exclusive, ce se văd a fi din nenorocire fără o eficiență compensatorie: nu numai fiindcă dimensiunea si ritmul propriu al evenimentelor internaționale in cari e angrenată și cauza noastră, le depășesc, — ci și findcă această această depășire e poate cauzată in buna parte si din pricină că am abandonat soartei lor tragice din țară atâtea valori și forțe de luptă intelectuală, de a caror lipsă se resimte azi atât de mult acțiunea noastră din străinatate, deviată și ea deci, — după 23 August 1944 și in prezent, in legatură cu aceste fonduri; —

Ceia ce, odată mai mult, conduce la gândul că: cel puțin in fața primelor realități de după 23 August, ce confimau cele mai triste aphrehensiuni, fondurile ce se gaseau in Elvetia in condiții irevocabile pentru a putea servi scopului lor, cât și acest scop in sine, se cuveneau respectate și chiar sporite (caci posibilități au fost), necum diminuate și țelul lor părăsit nu numai deatunci, din țară, ci si'n prezent, in străinătate.

E de la sine ințeles că prezentul memorandum, ce ar putea purta, — fără nici un egoism, ba din'potrivă, — ca motto: „il n'est jamais trop tard pour bien faire", e susceptibil de-a fi pus la punct conform tuturor faptelor riguroase in care se incadrează această problemă, expusă aici in lumina elementelor până acum avute.

In așteptarea unui răspuns al Domniilor Voastre, va rog a primi, Domnilor Ministri, expresiunea sentimentelor mele de osebita considerație.

Florin C. Zaharia

„PATRIA" — Septembrie 1950 — 5

Declarația D-lui General N. Rădescu

cetită în ședința CONSILIULUI NAȚIONAL ROMÂN, la 27 Martie 1950.

Toate publicațiunile românești din pribegie au scris și scriu despre criza din sânul Consiliului Național Român, aducând fel de fel de știri, mai mult sau mai puțin apropiate de adevăr, din care opinia publică românescă n'a reușit încă să-și facă o idee precisă despre condițiunile care au stat la baza creierii Consiliului Național și apoi a cauzelor care l-au împiedecat să lucreze, așa cum noi toți am fi dorit să facă.

Documentul ce publicăm mai jos va fi edificator și va avea efectul de risipire a tutulor svonurilor tendențioase ce circulă, de atâta vreme, cu privire la criza Consiliului Național, lămurind pe toți compatrioții noștri unde a fost și unde n'a fost buna credință.

Speranța noastră, publicând documentul în chestiune, depășește chiar această necesitate de clarificare a situației, deoarece nutrim credința că, dacă până acum s'au putut face unele erori de apreciere a factorilor care au pretenția de a ne reprezenta în Consiliul Național, acest lucru nu va mai fi cu putință, din momentul ce toată lumea va cunoaște acum care au fost și sunt preocupările unora din acești factori politici. Această cunoaștere este credem, esențială pentru buna funcționare a înseși principiilor democratice, care cer imperios restabilirea unei perfecte armonii între hotărîrile ce se iau de factorul îndreptățit la aceasta și sentimentul opiniei publice românești. Iată ce ne-a hotărît să dăm publicității acest document.

Redacția.

DOMNILOR,

Comitetul Național Român a intrat într'un impas din a cărui cauză însăși existența lui poate fi periclitată. Am considerat deaceea de datoria mea să convoc o întrunire specială, în cursul căreia să fie examinată întreaga situație.

Pentru a nu exista nicio interpretare greșită privitoare la opinia mea în chestiunea ce vă voiu expune, am redat în scris declarația ce voiu face, pentruca aceasta să fie păstrată în arhiva Comitetului și cercetată de oricine va voi să facă aceasta.

In ceeace mă privește, trebue să mărturisesc dela început că, dându-mi seama de aspectul ce prezentul Comitet avea să ia, m'am îndoit dacă el avea să funcționeze eficient după constituirea lui.

Eu am fost de părere că o uniune strânsă a tuturor elementelor democratice din exil trebuia să fie realizată și că, deci, Comitetul Național urma să fie format din algerea elementelor celor mai reprezentative, capabile să aducă servicii în opera grea în care ne-am angajat. Rezultatul ar fi fost creerea unui grup omogen, indiferent de alte considerațiuni. In realitate, soluția adoptată pentru constituirea Comitetului Național Român a fost bazată pe o formulă prezentată de răposatul Niculescu-Buzești, care a propus formarea unui organ compus din două categorii distincte de membri. Una din categorii avea să consiste din persoane aparținând partidelor politice, desemnată de către așa numitul Consiliu al Partidelor Politice, creeat ad-hoc în afara frontierelor României; cealaltă grupă avea să consiste din personalități din afara partidelor, care, pentru a putea deveni membri ai Comitetului, trebuiau să obțină, deasemenea, consimțământul Consiliului Partidelor Politice. In plus, se decisese ca numărul membrilor aparținând primei grupări să fie superior aceluia a grupului neutru. Eu am socotit că soluția propusă de mine avea o bază mai solidă, pentrucă nu există nicio categorie de cetățeni exilați care să fie în situația de a pretinde că ei ar fi cei mai aleși oameni care au putut scăpa din România comunistă și că, din această cauză, ei ar avea drept la un priveligiu special.

Constituirea unui organism constând din două grupări, din care una să posede dela început și o superioritate numerică și prerogative speciale, n'a prezentat pentru mine garanția unui succes pentru viitorul Comitetului.

Am fost atât de convins de greutățile ce aveau să survină din cauza defectelor de constituire a Comitetului Național că am considerat necesar să exprim îngrijorarea mea Regelui.

Din cauză că obiecțiunele mele nu au fost luat în considerație, a trebuit să mă supun hotărîrii pentru care Regele își dăduse deja asentimentul.

Că îngrijorarea mea era justificată, s'a dovedit imediat ce persoanele care aveau să fie admise în Comitet au fost aduse în discuțiune.

După o încercare nereușită de a exclude pe D-nii Gafencu și Caranfil, a fost imposibil să se obțină consimțământul pentru admiterea D-lor Davila și Tilea, cu toată insistența mea. Prezența acestor două personalități ar fi adus mari foloase cauzei noastre, de vreme ce ele aveau întinse legături politice și de presă, pe care nimeni dintre noi nu poate pretinde că le posedă, în cele două mari capitale Washington și Londra.

Doresc să semnalez în treacăt că cel mai zelos susținător al formulei adoptate pentru constituirea Comitetului Național a fost D-l Crețeanu. In scrisoarea ce mi-a scris în Ianuarie 1948, D-sa spunea că este pentru un Comitet constând din persoane care locuesc în străinătate și care reprezintă partidele politice cu un caracter național și democratic și la care să fie adăugați eu și Dl. Vișoianu, deoarece ambii am deținut înalte posturi guvernamentale după 23 August 1944, cu consimțământul acelor partide.

Cu alte cuvinte, în opinia D-lui Crețeanu, niciun refugiat nu era îndreptățit să intre în Comitetul Național, oricare ar fi fost valoarea lui, dacă nu ar fi un om de partid sau n'ar fi fost ministru după 23 August 1944.

Dacă el admitea o excepție în cazul meu și al D-lui Vișoianu, făcea această concesie nu din cauză că noi am fi avut vreun merit, dar fiindcă, la un moment dat, am avut contact cu partidele politice.

Aceasta a fost concepția cu care aveam să lucrez.

In cele din urmă, după multă pierdere de vreme, Comitetul Național Român a purces la lucru. Adevăratul lui caracter s'a desvăluit dela prima întrunire a Comitetului, în care un așa zis grup majoritar (constituit din membrii desemnați de Consiliul Partidelor Politice, la care s'au adăugat D-nii Vișoianu și Crețeanu) a format un front comun, în timp ce D-nii Gafencu, Caranfil și eu eram tratați ca unii ce erau doar tolerați în Comitet.

Consider necesar să menționez că D-nii Vișoianu și Crețeanu, deși au intrat în Comitet ca membri în afară de partide, mi-au făcut cunoscut înscris, atunci când am luat inițiativa de a forma Comitetul Național Român că ei au primit deja să participe într'un comitet care avea să fie format de către partide.

Prima ciocnire în Comitul Național Român a avut loc cu ocazia alegerii unui Secretar General. Pentru acest post fusese propus D-l. Brutus Coste, un tânăr diplomat, recunoscut de oricine ca fiind calificat în mod excepțional pentru aceasta.

D-l Crețeanu îl descrisese, într'o împrejurare anterioară, ca fruntaș, al tinerilor diplomați români, în care el își punea mari speranțe. Spre surprinderea generală, cel care s'a opus cu cea mai mare înverșunare numirei D-lui Brutus Coste a fost D-l. Crețeanu. Aducându-i aminte de părerea sa anterioară, a admis că ar fi arătat-o ca mai sus dar a adăugat: „mai târziu, într'o anume ocaziune, am fost nemulțumit de D-l Coste".

In acest chip, D-l Crețeanu nu s'a dat în lături să sacrifice interesele Comitetului Național pentru nemulțumirile D-sale personale, deoarece D-l Coste ar fi fost cel mai bun Secretar General pe care Comitul Național l-ar fi putat avea.

In cele din urmă, punctul de vedere al D-lui Crețeanu a trebuit să fie admis, deși nimeni dintre mebrii Comitetului nu contesta meritele D-lui Coste, dar fiindcă ei acționau solidar în grup, propunerea de numire a D-lui Coste a fost respinsă.

Aceeași acerbă opoziție ce a fost întâmpinată din partea D-lui Crețeanu contra admiterii în Comitet a D-lor Davila și Tilea a fost reînoită cu ocazia acestei numiri a Secretarului General și cu acelaș succes pentru D-sa.

Doresc să accentuez că felul neîmpăciuitor al D-lui Crețeanu de ași impune vederile sale, înclinarea D-sale de a face să prevaleze, cu orice preț, opinia D-sale, agresivitatea și violența manifestată de D-sa față de membrii care nu împărtășeau punctul D-sale de vedere, au fost cauzele principale, care au dus la situația actuală de lucruri din Comitetul Național.

Cu mare răbdare și grije pentru marea cauză pe care trebue să o apărăm n'ar fi fost, poate, cu neputință să fie netezite puncte de vedere opuse. Totuși, atitudinea provocătoare a D-lui Crețeanu a tăiat orice drum spre o înțelegere. A fost o atitudine, pe care timpul n'a putut-o atenua, din cauză că un nouă element a intervenit, care a făcut ca D-l Crețeanu să devină și mai înverșunat.

Mă refer la fondul public, care a fost transferat în străinătate pentru sprijinirea luptei de eliberare a Țării noastre, pe numele D-lor Vișoianu și Crețeanu.

Cu ocazia altei întruniri, am informat Comitetul Național despre comunicarea primită dela D-l Pella, cu privire la destinația pentru care acest fond a fost constituit, D-l Pella fiind persoana, în calitatea Domniei-sale de atunci de Ministru al României în Elveția, căreia i-a fost încredințat acest fond de către un Comitet special format în acest scop.

Potrivit constituirii lui, ar fi fost de înțeles dela sine că acest fond să fie adus în patrimoniul Comitetului Național imediat după formarea acestuia, pentrucă acest Comitet Național era acum singurul organ calificat să determine felul în care acești bani disponibili urmau să fie utilizați.

In urma unui gest în acest sens întreaga chestiune a fondului a fost ridicată într'o scrisoare primită de mine dela D-l Caranfil pe care am supus-o Comitetului Național pentru discuțiune.

Cerând o explicație dela D-nii Vișoianu și Crețeanu, am primit acest răspuns: „fondul a fost constituit pentru un scop special, care nu poate fi desvăluit; în ceeace privește felul în care acesta urmează să fie utilizat, aceasta este o chestiune ce ne privește exclusiv și noi nu ne simțim obligați să dăm socoteală nimănui".

Această declarație, nefiind, evident, satisfăcătoare, discuțiunea care a urmat a devenit foarte aprinsă, mai ales dupăce D-nii Vișoianu și Crețeanu, pentru a creea o diversiune, au considerat nimerit să mă acuze în termeni violenți pe motivul că eu am acceptat sprijinul D-lui Malaxa, în scopul de a putea ajuta pe Românii din emigranță aflați în mare lipsă. D-lor au considerat acest sprijin oferit mie în condițiunile arătate, ca degradant.

D-l Caranfil intervenind, deasemenea, în discuțiune și argumentând că este necesar ca fondul respectiv să fie înmânat Comitetului Național, D-l Crețeanu, neavând ce răspunde s'a adresat acestuia cu vorbele: „ești un impertinent!"

Trebue să subliniez că eu am informat pe toată lumea despre opera de asistență întreprinsă de mine cu mijloacele oferite de D-l Malaxa, cu un an înainte de constituirea Comitetului Național și nici D-l Vișoianu, nici D-l Crețeanu care au fost la curent cu acesta, n'au considerat o asemenea operă de asistență, până în acel moment, ca degradantă. Dar se pare că delicata chestiune a fondului, care aparține națiunii, când aceasta a fost adusă în discuțiune, să fi constituit un bun pretext pentru a aduce vorba de legăturile mele cu D-l Malaxa.

Trebue deasemenea să atrag atențiunea D-tra asupra faptului că am explicat Comitetului felul în care sumele oferite de D-l Malaxa au fost întrebuințate, deși n'am avut obligația s-o fac:

— 30 de burse pentru studenții din Paris,
— ajutor financiar dat la un număr de intelectuali,
— întreținerea Institutului Român dela Sorbona,
— editarea unui ziar,
— editarea „Luceafărului" (revista literară),
— legături cu țara noastră, etc.

D-l Crețeanu n'a dat nicio explicație despre felul în care D-sa a întrebuințat fondurile care se găseau în posesia D-sale.

Devenise perfect clar, din acest moment, că preocuparea principală a D-lui Crețeanu era aceea de a găsi mijloacele prin care să mă elimine din Comitetul Național, încecând să găsească, cu orice preț, pretexte pentru a mă compromite.

M'am gasit în situația fericită că activitatea din trecutul meu în Țară, precum și aceea de om politic în exil, n'au prezentat puncte vulnerabile. Chiar D-l Crețeanu, până de curând, mă descriea, exagerând bineînțeles, ca fiind un mare patriot și un erou. Dar oamenii sunt schimbători în ceeace privește opiniile lor despre semenii lor. D-l Crețeanu nu este unul din aceea care să fie cei mai constanți: cazul Coste, bunăoară.

Din punct de vedere al urii și răzbunării însă, perseverența D-lui Crețeanu este neîntrecută.

S'a întâmplat ca scurt timp după ședința Comitetului Național de care a fost vorba mai sus să fie publicate anumite documente cu ocazia procesului de spionaj Coplon-Gubitschev, găsite în poșeta spioanei în chestiune care cuprindeau anumite informațiuni privitoare la activitatea mea, în lupta contra comunismului. Astfel s'a dovedit că:

a) eu am ținut legături cu anumite cercuri militare,
b) că, prin intermediul D-lui Caranfil, eu am fost în contact cu mișcarea subterană din România,
c) că, înfine, eu am susținut cu ajutorul financiar al D-lui Malaxa, rezistența contra comunismului.

Eu consider că un bun Român nu poate fi decât onorat de felul de informațiuni furnizate de Judith Coplon. Dar D-l Crețeanu avea altă părere. Pentru D-sa aceasta a fost un pretext să încerce să lovească în mine. Și era htărît să nu piardă acestă ocazie. Procedarea D-sale a fost, pe deoparte, să anunțe Comitetul că eu sunt o persoană compromisă, de vreme ce în documentele publicate stătea că eu am acceptat ajutorul D-lui Malaxa. Pe dealtăparte el a comandat sute de fotostate de pe rapoartele publicate în ziarele din Washington, extrase din documentele Coplon (în ziarele din New-York a apărut foarte puțin din această chestiune) și să le trimită agenților D-sale din Europa, bunăoara D-lui Anastasiu din Elveția, pentru a fi difuzate pretutindeni.

Dar D-l Crețeanu nu s'a mulțumit cu acest atac. D-sa era hotarît sa speculeze această oportunitate la maximum.

Aducând chestiunea în fața Comitetului Național pentru a obține un vot de cenzură, care să mă elimineze dela președinția Comitetului, D-l Crețeanu a apelat la procedeuri pe care n'am nevoie sa le descriu.

Intr'adevăr, la trei săptămâni dupăce a adus această chestiune în discuția Comitetului. In acest scop și-a apropiat trei membri ai Comitetului, prieteni de-ai D-sale, care trăiau în acel timp în Europa și care n'au participat niciodată la ședințele Comitetului Național și deci n'aveau nicio idee de ce se petrecea în sânul acestuia. Acestor trei membri a fost trimeasă o moțiune de cenzură, ticluită de D-l Crețeanu, cu invitația de a fi semnată, ceeace D-lor au acceptat. La trei săptămâni după aceea, când s'a ținut ședința Comitetului, în urma unor discuțiuni care au durat trei zile, D-l Crețeanu a prezentat textul moțiunii de cenzură semnată de șase membri din care trei locuiau în Europa, iar al patrulea răposatul Niculescu-Buzești se afla pe moarte în spital.

D-nii Gafencu, Caranfil și Fărcășanu, scandalizați de această mașinație, au protestat, trimițând scrisori personale M. S. Regelui, denunțând energic astfel de metode de defaimare.

Silințele de denigrare și discreditare a mea n'au încetat nici după acest atac; ele au continuat fără întrerupere. Astfel în timpul unei ședințe în Decembrie trecut, Dl Crețeanu m'a acoperit cu insulte, care au provocat protestele imediate ale D-lor Caranfil, Gafencu și Fărcășanu, obligându-l să retracteze cuvintele întrebuințate,

M'am decis, în această ocaziune, să obțin o clarificare. La insistența prietenilor noștri din Comitetul Național pentru Europa Liberă de a continua să fiu răbdător, am fost din nou gata să încerc să ajung la o soluție practicabilă pe baza prezentă.

Cu toate acestea, patima D-lui Crețeanu este singura răspunzătoare de situația ce a urmat.

Ieșirea D-sale din fire, cu ocazia unei întruniri private, ținută cu unii membri ai Comitetului, când și-a permis să profereze contra mea cele mai vulgare insulte și cele mai odioase calomnii, a pus capăt rezervei de răbdare ce-am păstrat timp de mai bine de un an, cu prețul unei acute suferinți morale.

La aceeași întrunire, se pare că D-l Crețeanu a modificat paragraful textului privitor la distribuirea atribuțiunilor ce avea în Comisia de Trei. D-sa a fost clar mărturisind că scopul acestei modificări era de a restrânge orice inițiativă venită din partea Preșdintelui.

Situația atingând acestă limită, trebue să declar că orice cooperare a mea cu D-l Crețenu a devenit, de aici în colo, imposibilă.

Comitetul Național poate să-și continue activitatea înbunătățind metodele sale de lucru după reorganizarea sa, în caz că Dl. Crețeanu consimte să renunțe la locul D-sale în Comitet. Dacă acest pas nu va fi făcut, eu declar mai departe că retrag consimțământul meu, de care D-l Crețeanu a avut nevoie când a devenit membru al Comitetului.

Eu nu pretind că acestă retragere de consimțământ va avea vreun efect practic, deoarce deși sarcina de Președinte mi-a impus îndatoriri și responsabilități, eu nu pot totuși să recurg la vreuna din măsurile de care ar fi nevoie în cazul că ducerea la capăt al programului de lucru ar fi împiedicat. Această retragere de consimțământ are doar scopul de a întări hotărîrea mea de a nu mai coopera cu D-l Crețeanu în Comitet.

Doresc, deasemenea, să vă informez că, în cazul că această stare de lucruri ar rămâne neschimbată, suspend sesiunea Comitetului până ce situația se va lămuri. In ce fel? Nu pretind a face profeții. Timpul va arăta aceasta. Recurgerea la o urmărire pentru defaimare contra persoanei care crede că poate să profereze calomnii fără a fi pedepsită, poate să devină necesară.

Decretul lege Nr. 576

Sept. 1951 — „PATRIA"

— de Vasile C. DUMITRESCU.

Cetitorii noștri cunosc povestea așa numitului „Fond Național". Din scrisoarea D-lui Florin Zaharia (vezi „Patria", August 1950) am văzut de cine și pentru ce acest fond a fost creat, pentru ca din declarația D-lui General N. Rădescu (vezi „Patria", Septembrie 1950) să aflăm de cine a ajuns să fie folosit și în ce scop.

A trecut un an de zile și emigranța română s'a frământat și s'a tot răsfrământat cu privire la acest subiect, fără ca nimic să se schimbe din situația știută. Din două motive credem că este necesar să revenim asupra acestui subiect. Bazați pe elementul de superficialitate ce a caracterizat gândirea politică românească, deținătorii acestor bani și lefegii lor caută, mai ales în ultima vreme, să acrediteze impresia că toată chestia e o simplă ceartă „pe bani", cei ce nu-i dețin dorind doar să pună mâna pe ei. Argument plin de perfidie, destinat să intimideze pe orice om corect, nedoritor de a apare în ochii lumii ca un ahtiat după bani; argument destinat să sustragă atenția Românilor din exil dela fondul problemei **-cum se folosesc banii-** la aspectul ei secundar, **cine are banii.** Or, adevărul este că pe noi nu ne interesează deținătorii, ca atare, aceștia trebuind să nu fie altceva decât administratori și nu posesori, ci destinația banilor, felul în care ei se folosesc.

A reveni asupra acestui subiect credem că este necesar azi când ne aflăm în preajma constituirei unei reprezentanțe românești în exil, reprezentanță căreia îi revin o serie de sarcini de mare răspundere și care, pentru a face față acestora, trebue să dispună de orice sumă provenită, direct sau indirect, din sudoarea poporului român, indiferent în mâna cui s'ar găsi depozitată.

D-nii Crețianu și Vișoianu dețin din fonduri publice o sumă de 6 milioane de franci elvețieni, 3 milioane sunt încă blocați la „Union de Banque Suisse" din Berna, 558.000 dollari în posesia D-lor Crețianu și Vișoianu în Statele Unite, restul cheltuit sau . . . învestit.

Românii din exil au luat cu surprindere la cunoștință că deținătorii acestor bani au refuzat să-i pună la dispoziția Comitetului Național (din care totuși făceau parte) și că refuză să dea orice explicație cu privire la felul în care îi administrează. Și Românii s'au indignat. Numai că, și de această dată, s'au indignat degeaba. Ei nu știau că tocmai ei, cei păgubiți, invalizii de război, bolnavii de prin spitale, studenții în mizerie, intelectualii aflați pe drumuri, nu aveau dreptate. Dealtfel și reacțiunea celor vizați a fost ca a unor oameni demni care nu se coboară să răspundă la injustele atacuri ale vulgului, mărginindu-se doar să dea un scurt comunicat (în limba franceza căci nici nu era adresat nouă ci streinilor ce eventual s'ar fi lăsat induși în eroare) prin care declarau că nu înțeleg să stea de vorbă cu prostimea ca să nu facă jocul . . . comuniștilor. Se putea un răspuns mai demn?

Dar de unde era să știm noi că D-ni Crețianu și Vișoianu nu sunt niște defraudatori? Sau, pentru a fi mai preciși, de unde puteam noi ști că frauda era . . . legală? **Noi nu cunoșteam existența Decretului Lege Nr. 576.** Suntem convinși că nici cititorii noștrii nu îl cunosc. Or, în acest decret stă scris negru pe alb că dacă cheltuelile **„nu pot sau nu trebue să fie sprijinite pe acte, ordinul scris al administratorului fondului, speceficând că plata se va face fără acte, constitue singurul act justificativ pentru gestionar."** E clar?

Și mai prevede acest Decret: **„Secțiunea respectivă a Inaltei Curți de Conturi va considera justificate aceste cheltueli, numai pe baza unei situații cifrice, cuprinzând suma totală cheltuită în trimestru sau perioada respectivă, semnată de ministru."**

*

Va dori cititorul să știe ce legătură este între acest decret și fondul de care dispun D-nii Crețianu și Vișoianu. Cetitorul trebue deci lămurit! Acest Decret Lege formează baza juridică ce justifică dreptul de posesie și de liberă folosință a fondului, de către actualii lui deținători. Acest punct de vedere a fost recunoscut de tribunalele elvețiene în fața cărora **Regatul** României, la **17 Noembrie 1945,** a dat în judecată pe D-l Crețianu cerând restituirea banilor, proces susținut în continuare de către Republica Populară Română. Or, dacă D-nii Crețianu și Vișoianu înșăși se prevalează de acest Decret, rogu-te cititorule mai citește odată textele mai sus citate și vei înțelege că nimeni nu le poate cere socoteală din moment ce cheltuelile ce **„nu pot sau nu trebue să fie justificate pe acte"** sunt tabu, chiar pentru Inalta Curte de Conturi care va trebui să se mulțumească doar cu o **„situație cifrică".**

*

Dar mai trebue lămurită o chestiune. Legătura dintre „Fondul Intelectualilor" de care D-l Florin Zaharia spunea că a fost înființat de Guvernul Antonescu, din banii Bancii Naționale Române (**„pe atunci instituție cu caracter privat"**) și banii mânuiți actualmente de consorțiul din America.

„Pentru buna ordine și păstrarea caracterului secret, executarea acestui plan (e vorba de salvarea intelectualilor n. n.) **a revenit Ministerului de Externe, astfel că instrumentul de execuție a fost forțamente titularul Legației nostre din Berna, devenit -pro cauza- proprietar cu titlul personal al fondurilor respective",** scrie D-l Florin Zaharia și o afirmă și D-l Pella către D-l General Rădescu.

D-l Pella, pe atunci Ministrul României la Berna, devenit „pro cauza" proprietarul fondului, face însă o eroare fatală. In Octombrie 1944 predă Legația D-lui G. Atanasiu care o girează până la sosirea la post a D-lui Franassovici, la 1 August 1945. **Totodată îi predă și milioanele ce formau „Fondul Intelectualilor".** Dece a făcut-o? Nu știm. Ne-o va spune D-sa. Prin aceasta însă banii intră în posesia Statului român și anume la dispoziția Ministerului de Externe. Deci o nouă situație juridică.

Niculescu — Buzești, devenit titularul Ministerului, **chiar în primele zile ale lunei Septembrie"** — câtă grabă! — **„a stopat telegrafic planul pentru salvarea intelectualilor și a anulat mai mult de jumătate din mijloacele de executare . . ."** spune D-l F. Zaharia, iar D-l Pella s'a supus.

Devenit la rândul său Ministru de Externe, D-l Vișoianu dă ordin D-lui Atanasiu, devenit „administrator" al restului de 6 milioane să treacă această sumă pe numele personal -deci în proprietatea- D-lui Crețianu, pe atunci Ministrul României la Ankara. Aceasta se petrece în prima jumătate a anului 1945. Cu ce drept? Cu dreptul creat între timp prin Decretul Lege Nr. 576 **„pentru prevederea, gestionarea și controlul fondurilor pentru interese superioare de Stat"** din 4 Novembrie 1944!

*

Brelanul Niculescu-Buzești — Vișoianu — Crețianu, cunoscători ai existenței „Fondului" și a destinației lui a realizat, imediat dupa ce le-a reușit „eliberarea" Țării, două lovituri: **au schimbat destinația fondului și au pus mâna pe bani.** Cu acoperirea legală a posturilor de Miniștrii de Externe și a unui Decret Lege destinat să-i pună la adăpost de orice neplăcere ulterioară.

Regăsim brelanul în străinatate. Prezent în „Consiliul Partidelor Politice" conceput de ei a fi singurul for politic autorizat de a vorbi în exil; prezent în „Comitetul Național" -unde își asigură majoritatea (cel puțin la început) și pe care îl sabotează până la a determina pe ceilalți să trântească ușile; prezent (între timp Niculescu-Buzești scăpat) într'un comitet care continua să se intituleze național, conceput de ei a fi singurul organism de reprezentare al României exilate și, mâine, poimâine, guvern în exil, care să asigure punerea mânii pe putere la eliberare.

*

Dar să revenim la Decret.

Ce răspundere are D-l Crețianu? Ne-o spune D-l Vișoianu în declarația făcuta la 17 Aprilie 1947 în fața Curții de Apel din Berna:

„Banii proveneau dintr'un fond special care era la dispoziția mea. Am dat instrucțiuni generale asupra întrebuințării fondului în cadrul intereselor naționale. In scopul de a realiza instrucțiunile am remis banii D-lui Crețianu. Suma provenea din patrimoniul Statului român" și mai departe: **„Acesta** (Crețianu n. n.) **avea dreptul de a dispune până la ultima centimă dar avea obligația morală de a-mi da socoteală în mod sumar. Eu puteam dispune liber de aceste fonduri în consecință Crețianu are a-mi da socoteală numai mie chiar după ce nu mai eram în guvern. Toate chestiunile referitoare la fondurile speciale se tranșează după Decretul Lege . . ."**

Deci D-l Crețianu nu răspunde decât față de D-l Vișoianu, chiar dacă acesta nu mai este decât o simplă persoană particulară. In adevăr, venind la Ministerul de Externe D-l Tătărăscu, cere banii înapoi ca să fie trecuți pe numele D-lui Franasovici, noul Ministru la Berna. Dar D-l Crețianu nu e D-l Pella, ține banii cu dinții, fapt pentru care **Regatul** României îl dă în judecată (în țară și în streinătate). Poate că aici e motivul pentru care D-l Veniamin a refuzat să-l prezinte pe D-l Franasovici, Regelui la Paris. Dar Regele . . . tot i-a dat mâna.

Astfel D-l Crețianu nu are decât o răspundere . . . morală.

Dar D-l Vișoianu? Nici atât!

Dispozițiile unui Ministru în interese superioare de Stat sunt acte de guvernământ ce, conform Constituției din 1923 (Art. 107 în final) și legii „Contenciosului Administrativ" din 1925 (Art. 2) nu sunt în competența instanțelor judecătorești. Răspunderea este numai de ordin politic (cum e cu controlul gestiunei a avut Decretul Lege Nr. 576 grijă).

Bine, dar cine răspunde pentru decretul cu pricina? Foarte simplu. **Nimeni!** Decretul e semnat de Rege. După Constituție Regele nu răspunde (ceia ce nu-i tot una cu iresponsabilitatea!) ci răspunde ministrul care contrasemnează, în cazul de fața răposatul General Sănătescu!

Observă acum cititorule că, după teoria constituțională inovată recent de D-l General Petre Lazăr, **„singurul reprezentant autorizat al Națiunei"** în exil este Regele. **Mai observă că Regele nu recunoaște alt Comitet Național decât acela aflat sub președinția D-lui Vișoianu.** Prin aceasta D-l Vișoianu, fost Ministru de Externe, devine . . . Prim Ministru.

*

Cititorule! Nu dispera! Nu există crimă perfectă și nici defraudatorii banului public nu fac excepție.

Autorii Decretului Lege Nr. 576 au făcut o gafă. Art. 12 al Decretului spune: **„Cheltuelile ce se vor face în condițiunile prevăzute de art. 5 alin. 2 și 3 din legea de față** (adică cele de care ne ocupăm noi n. n.) **se vor comunica de administratorii fondului, verbal sau în scris Președintelui Consiliului de Miniștrii la cererea acestuia".** Acesta e un text fatal și cei în cauză o știu. Singura posibilitate a D-lui Vișoianu de a scăpa de pușcărie este să devină Prim Ministru!

Ceva mai mult. D-l Vișoianu a mai făcut o gafă. Să ne fie iertat dacă, pentru un moment, o trecem sub tăcere. Dar el singur ne-a dat argumentul care, mâine, când vom avea o reprezentanță românească în exil, îl va obliga, pe el și pe tovarășul lui cu „răspundere morală" să întoarcă buzunarele pe dos. Și atunci nu numai că vom afla cine sunt profitorii banului românesc, dar nici invalizii de război, nici intelectualii în mizerie nu vor mai suferi sfidarea impostorilor, iar „interesele superioare de Stat", încetând a mai fi identificate cu interesele meschine ale unei clici, vom putea păși la adevărata acțiune de apărare a drepturilor Neamului robit.

Motto: „Dela Râm ne tragem"

„NOBLESSE OBLIGE"

Pages For Our English-speaking Friends

PATRIA

FOAIE ROMÂNEASCĂ INDEPENDENTA

DIRECTOR: Gen. Ion Gheorghe

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

(13b) MUNCHEN 27, Geibelstrasse 8/II

Deutschland (Germania)

How the "Swiss Fund" is used

"This fund has been deposited in Switzerland for a special purpose wich cannot be revealed; regarding its appropriation and use this is a question which does not concern anybody except me and Cretzianu and we do not feel obliged to justify ourselve."

(Statement of C. Vișoianu befor the Rumanian National Committee presided over by General Radescu — meeting hald in 1949!

"Patria" wants to know:
Where has C. Visoianu the 158.000 dollar from, he declared to the U. S. Immigration Board on 25 April 1950?

„Cum se folosește fondul elvețian?"

„Fondul a fost constituit pentru un scop special, care nu poate fi desvăluit; în ceea ce privește felul în care urmează să fie utilizat, aceasta este o chestiune ce ne privește (pe d-nii Crețianu și Vișoianu) exclusiv și noi nu ne simțim obligați să dăm socoteală nimănui!"

(Declarația d-lui C. Vișoianu în fața Comitetului Național Român prezidat de Generalul Rădescu în 1949!)

HOW THE "SWISS FUND" IS USED
CUM SE FOLOȘESTE FONDUL ELVEȚIAN?

„Rumanian National Commiteé"
NO PARKING AT ANY TIME
Parcarea intersisă
2810 Cathedral Ava. N. W.

"Special purpose." —

Two questions in connection with the movement of liberation.

"...How can it be explained that the first court action regarding the Swiss fund, introduced on 17 November 1945 against Cretzianu and Atanasiu whereas Vișoianu left Rumania only in Februar 1947? Did really nobody in Rumania ask him any questions?"

("Patria", issue of January 1953)

"...how can it be explained that Vișoianu appeared as a witness in court in April 1947 although it is known that he had called the previous day (with due discretion of course) on the communist Rumanian Minister in Berne, being accompanied by Niculescu-Buzesti. Both of them were kept for dinner by their 'adversary'.

...we would like to know what Vișoianu has asked Gaston Boeuve (Serban Voinea), then Minister to Berne to transmit to Bucharest, whose and what answer he received."

("Patria", issue of January 1953)

„Patria" întreabă:
De unde are dl C. Vișoianu cele 158.000 dolari declarați în fața autorităților americane de imigrație la 25 Aprilie 1950?

In legătură cu Mișcarea de eliberare:

„...cum se explică că primul proces în legătură cu acest fond elvețian a fost intentat în 17 Noembrie 1945 contra d-lor Crețianu și Atanasiu, iar martorul principal, d-l Vișoianu, părăsește România abia în Februarie 1947? În țară, în tot acest timp, nu l-a întrebat nimeni nimic?"

(„Patria", Ianuarie 1953)

„...cum se explică că d-l Vișoianu depune în Aprilie 1947 ca martor în proces, dar aceasta nu-l impiedică să facă o vizită Legației României (cu toată discreția cuvenită situației), întovărășit de Niculescu-Buzești. Pe ambii, Ministrul României (adversarul în proces, de!) îi reține la masă.

...ne-ar interesa să ne spună d-l Vișoianu ce l-a rugat pe d-l Gaston Boeuve (Șerban Voinea) să transmită la București, cui și ce răspuns a primit."

(„Patria", Ianuarie 1953)

Creteanu Home, 3307 Woodley Road N. W.

Vișoianu Home, 2905 28th Street, N. W.

ONE WAY — SENS UNIC

About Cretzianu, the man who disposed of the Rumanian fund in Swizerland:

"He had the right to use the money to the last cent..."

(Statement of C. Vișoianu before the Court in Berne on April 1947.)

Despre dl Cretzianu, deținătorul fondului românesc din Elveția:

„Acesta avea dreptul de a dispune până la ultima centimă..."

(Depoziția d-lui C. Vișoianu în fața instanțelor din Berna, la 17 Aprilie 1947)

A Rumanian refugee escaped in 1952 wrote to us the following lines:

"I fled from Bucharest in 1952. It would take to much time to describe my escape and all my sufferences.

I arrived in the U.S. Zone sick, without proper clothes and without any means to make a living. The Americans helped me to be admitted to the hospital where I was taken case off in such a satisfactory way that I feel much better now.

I take the opportunity to be you to keep sending to my address your respectable paper which I very much enjoy and which is my only consolation, giving me strength and hope into a happier future when we may see again each other in our beleved country after the liberation from the communist gang.

I am a driver—mechanic by profession—and I am always ready and will be glad to contribute to the fight for the liberation of our beloved country."

IULIU MANIU: UN MARTOR ÎN DOI PERI

Reprodus din „Jurnalul de dimineaţă" din 31 Mai 1946

„Vreau să precizez, ca să nu supăr pe nimeni...

Martorul Iuliu Maniu: „Într'adevăr, am fost informat despre anumite tratative politice pe care le aducea cu ambasadorul Statelor Unite la Madrid"

Acuzatul M. Antonescu: Dacă îşi aminteşte dl Maniu, fiindcă este vorba de Madrid, că mi-a propus să trimit pe d-rul Manuilă, care ar fi cunoscut pe ambasadorul american din Madrid, pentru ca să stabilească d-sa această legătură?

Martorul: Este adevărat.

Acuzatul: Dacă recunoaşte dl Maniu că în această perioadă a obţinut trecerea peste graniţă a unui reprezentant la Cairo care să trateze posibilitatea viitoare a ieşirii României din război?

Martorul: Lucrurile s'au petrecut astfel: de la început am dus o acţiune internaţională foarte intensă pentru a informa lumea din afară, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a înlesni ieşirea României din război. Un loc de frunte în aceste legături, pe care reuşisem să le realizăm, era Cairo, unde se găsea sediul diplomatic al Naţiunilor Unite. M'am hotărît să-l rog pe Principele Ştirbei să meargă la Cairo. Principele Ştirbei s'a învoit, cu condiţiunea însă ca eu să-i dau o scrisoare prin care să se constate că dânsul merge în calitate de emisar al meu. Am trimis o telegramă de la generalul Filsen dlui mareşal Antonescu pentru ca să fie informat. Şi tot odată l-am rugat printr'o terţă persoană să binevoiască a uşura ieşirea peste graniţă a Principelui Ştirbei, dându-i viza de ieşire. Iar mai târziu, având însărcinarea să mai trimit un consilier dlui Ştirbei, l-am indicat pe dl Vişoianu, căruia dl mareşal Antonescu deasemenea i-a înlesnit ieşirea din ţară.

Acuzatul: D-le Preşedinte, binevoiţi să întrebaţi pe dl Maniu dacă a primit nu numai concursul pentru plecarea aceastor delegaţi, dar dacă recunoaşte că i s'a transmis şi rezultatul tratativelor trimise de Ştirbei şi venite prin Legaţia noastră de la Ankara?

Martorul: În ceea ce priveşte rezultatul tratativelor n'am primit de la Ministerul de Externe nici o înştiinţare, în schimb am trimis eu dlui ministru unele telegrame ca să fiu informat despre ce se petrecea, ca nu cumva să fie întrerupte tratativele ce se duceau la Madird. Era o chestie de loialitate.

Acuzatul: Este un fapt cert, care poate să fie stabilit, că Legaţia de la Ankara a trasmis condiţiile de armistiţiu venite de la Cairo.

Martorul: Cam la ce dată?

Acuzatul: Cred că la sfârşitul lui Aprilie sau în Mai 1944 şi că ele purtau menţiunea: pentru dl mareşal Antonescu şi dl Maniu; că ele au venit prin Ministerul de Externe, prin cifru. Dacă i-am transmis dlui Maniu şi a primit d-sa aceste condiţiuni venite prin Ministerul de Externe? Probabil le va fi primit dl Maniu şi altfel, fiindcă d-sa avea mijloace de comunicaţie directe, dar eu n'am avut mijloace de comunicaţie directă.

Martorul: Eu cu dl ministru Antonescu n'am fost în legătură directă, aveam prieteni aci care au fost prietenii d-sale, dar corespondenţă directă n'am avut. Eu însă am avut legătura directă, aproape zilnică, cu Cairo, cu dnii Ştirbei şi Vişoianu. În urma tratativelor care se duceau, am fost înştiinţat că la 13 Aprilie 1944 s'au stabilit definitiv condiţiile preliminare ale armistiţiului. În urma acestui lucru, am avut plăcerea să-l întâlnesc pe dl ministru de Externe într'un loc neutru şi i-am adus la cunoştinţă că, într'adevăr, s'a făcut un preliminar de armistiţiu cu ambasadorii Angliei, ai Americii şi Rusiei. Am schiţat în linii generale acest preliminar de armistiţiu. N'am avut cunoştinţă şi până în momentul de faţă n'am auzit, nu mi-a spus Vişoianu, nu mi-a spus Ştirbei, nu mi-au spus că d-lor au reuşit să facă un preliminar de armistiţiu".

Acuzatul M. Antonescu: Îşi aminteşte dl Maniu că nu numai într'o casă neutră, dar chiar la Snagov l-am văzut pe d-sa de mai multe ori chiar la cererea d-sale, făcută prin dna sau dl dr Manuilă, şi dacă îşi aminteşte că l-a văzut şi pe dl mareşal Antonescu chiar la mine în cameră? Recunoaşte atunci că l-am informat că duc tratative directe de armistiţiu cu U.R.S.S. prin Stockholm şi că primesc unele informaţii de la dna Kolontay, care erau de natură optimistă, iar d-sa avea de la Cairo ştiri pesimiste?

Martorul: Despre tratativele care se duceau la Stockholm prin dna Kolontay nu m'a informat; eu aveam legăturile mele proprii cu dna Kolontay care era ministrul Rusiei la Stockholm, şi le duceam prin intermediul unui prieten al meu din Bucureşti şi printr'un prieten al nostru din Stockholm. Adevărat este că de preliminarul făcut la Cairo n'am fost mulţumit din două motive. Dl M. Antonescu mi-a spus ce legături are la Stockholm dar nu m'am interesat mai de-aproape, fiindcă aveam direct informaţiile mele. Este adevărat că aceste convorbiri au avut loc într'o casă particulară în Bucureşti şi pe urmă în vila de la Snagov, la dl mareşal. Nu că nu m'a interesat, dar n'a fost o chestie specială, nouă pentru mine. Mă interesa tot ce privea acest armistiţiu. Cum să nu mă intereseze? Mai bine spus, n'am pus prea mare cont pe aceasta, deoarece şi eu aveam legături cu dna Kolontay, printr'un prieten ce-l aveam.

Acuzatul: Dacă m'a sfătuit atunci să las opoziţiei să trateze chiar şi cu Uniunea Sovietică?

Martorul: Nici odată nu am avut această părere, pentru că ar fi fost prea nemodest din partea mea să cred că ceea ce tratez eu este mai important decât ceea ce trata guvernul.

Acuzatul: Dacă dl Maniu îşi aminteşte că condiţiile de la Stockholm pe care le-am primit, cuprindeau clauza privitoare la retrocedarea Transilvaniei, în timp ce cele venite de la Cairo nu cuprindeau această clauză?

Martorul: Vreau să precizez, ca să nu supăr pe nimeni, iar declaraţiile să rămână precise: eu nu am spus că nu am dat nici o însemnătate tratativelor, însă comunicarea d-sale nu era nouă, pentru că o ştiam şi eu mai dinainte.

Acuzatul: Recunoaşte dl Maniu că într'o discuţie pe care am avut-o la Snagov, în camera mea, cu dl mareşal Antonescu, eu fiind de faţă, dl mareşal a declarat că nu poate executa condiţiile acestea ale armistiţiului, aşa cum le primise de la Moscova şi care cuprindeau clauza Transilvaniei, pe când cele de la Cairo nu le cuprindeau? Dacă dl mareşal a declarat că nu poate executa condiţiile aceastea ale armistiţiului din cauza articolului 1 care prevedea drept clauză expresă întoarcerea armelor în contra Germaniei? Şi d-sa credea că trebuie tratat ca să se modifice acest articol, să fie scos acest articol, rămânând angajamentul că, dacă Germania ar opune rezistenţă atunci dl mareşal să întoarcă armele pentru a apăra interesele româneşti? Dacă cu această ocazie dl Maniu a auzit acest lucru?

Procesul Antonescu Foto: „Stindardul"

Martorul: Punctul de vedere constant al dlui mareşal a fost şi într'o conversaţie de atunci de la Snagov şi în acelea anterioare pe care le-am avut la d-sa în cameră, că dânsul, ca militar, nu poate să calce un contract pe care l-a încheiat. Deci dânsul, ca general român, nu poate să se întoarcă împotriva acelora alături de care a luptat. Un punct de vedere foarte frumos, dar nu politic. Punctul meu de vedere a fost că nu poate fi oprită naţiunea în calea ei printr'un cuvânt de onoare dat de cineva, fie el chiar prim ministru sau mareşal. Dacă anumite motive personale îl împiedicau pe actualul preşedinte al Consiliului să încheie un act, din punct de vedere moral, atunci este altă soluţie: să dea locul altuia. Dar nu se poate ca un om de Stat să spună: am dus ţara la prăpăd dar mi-am salvat onoarea. Nu este balanţa dreaptă, să lase locul altuia.

Preşedintele: Şi la observaţia făcută de Dvs. ce vi s'a răspuns?

Martorul: Că situaţiunea militară era de aşa fel şi Germanii atât de puternici în România încât o încercare de natura aceasta ar duce la sigura înfrângere a României. Aceasta am spus'o nu când v'am văzut în casa Dvs. la Snagov, ci ulterior, când cunoşteam condiţiile de la Moscova.

Acuzatul: Îşi aminteşte dl Maniu că în discuţiile de la Snagov cu dl mareşal, d-sa i-a spus, atunci când era vorba ca eu să tratez şi să solicit modificarea articolului 10 din condiţiile de armistiţiu, în sensul cererii dlui Maniu, de a nu se menţine formal întoarcerea armelor, d-sa a aspus că d-sa continuă tratativele d-sale şi asupra acestui punct şi asupra altor puncte?

Martorul: În adevăr, în cursul tratativelor, şi la Cairo ca şi la Stockholm, nu a intervenit această chestiune. Şi atunci am intervenit şi la Cairo şi am convenit la Stockholm cu dna Kolontay că aceasta nu era o condiţiune indispensabilă şi că ea să nu fie împlinită decât în cazul când armata germană se va opune acţiunii pe care o va întreprinde guvernul care va semna armistiţiul. În adevăr, când s'a pronunţat acţiunea noastră, noi eram în Palatul regal unde s'a prezentat generalul Gestemberg care a cerut ca armata germană să fie lăsată să iasă din ţară. I s'a răspuns: da, dacă promiteţi pe cuvânt de onoare că ieşind din Bucureşti neîmpiedecaţi, nu veţi ataca Bucureştiul. Or, după aceasta am aflat că anumite trupe germane au continuat şi după aceasta marşul în contra Bucureştiului, precum şi bombardamentul, adică s'a întâmplat tocmai contrariul de cum ne dăduse cuvântul de onoare generalul Gestemberg că se va întâmpla. Bine înţeles că atunci nu am mai avut de făcut altceva decât să opunem rezistenţă".

Martorul Iuliu Maniu: Eu am spus ce s'a discutat la Cairo de Ştirbei şi Vişoianu.

Acuaztul Ion Antonescu: S'au stabilit astăzi datele precise în ceea ce priveşte condiţiunile de armistiţiu şi s'a stabilit că – cu dl Maniu direct şi indirect – am discutat această problemă. Rog să binevoiţi să întrebaţi pe dl Maniu dacă s'a întâlnit cu mine la Snagov şi dacă am discutat pe absolut toate feţele această problemă a armistiţiului, precum şi problemele de viitor ale neamului românesc, în cazul primirii condiţiunilor fixate?

Martorul: Este adevărat. M'am întâlnit cu mareşalul la Snagov, într'o noapte, la locuinţa d-sale şi am discutat mai multe probleme.

Acuzatul Ion Antonescu: Dacă îşi aminteşte dl Maniu că cu această ocazie i-am spus: Domnule Maniu, eu nu pot să primesc aceste condiţiuni, însă nu mă cramponez de conducerea Statului, nu vreau să fiu o piedică pentru binele neamului românesc, bine pe care l-am urmărit. Luaţi conducerea şi acceptaţi aceste condiţiuni, dacă le găsiţi acceptabile. Am rugat în acelaş timp pe dl Maniu să transmită lucrul acesta şi dlui Brătianu Dinu. Acesta s'a întâmplat pe la începutul lunii Aprilie 1944. Şi eu am adăugat: vă dau tot concursul militar.

Martorul: Răspund: dacă aş spune că nu mi s'a făcut această propunere, nu ar fi exact, iar dacă aş răspunde că mi s'a făcut şi n'am primit-o, aş putea avea neplăceri politice".

Acuzatul M. Antonescu: Noi la 23 August 1944, domnul mareşal şi cu mine, eram în saffe-ul dela palatul regal, când dl Maniu era la palat şi trata. De aceea noi nu ştim ce au făcut d-lor cu Germanii. V'aş ruga însă, domnule preşedinte, să întrebaţi pe dl Maniu dacă s'au primit, fie din partea aliaţilor, fie prin tratativele d-sale, fie din partea d-nei Kolontay, modificarea formală a condiţiunii de întoarcerea armelor în contra Germaniei, până în ultimul moment? Căci aceasta este afirmaţia d-sale şi ar fi un lucru foarte grav, căci acesta a fost temeiul moral al d-lui mareşal Antonescu ca militar, care a spus, în calitate de soldat, că nu poate să întoarcă armele în contra unui fost aliat, dar că voia să scoată ţara din război; şi numai dacă va fi atacat, atunci va răspunde.

Martorul: Noi cu Stockholm nu am avut legături oficiale, aşa cum am fost cu Cairo, unde discuta Ştirbei cu cei doi ambasadori.

Acuzatul M. Antonescu: Dacă îşi aminteşte dl Maniu că în dimineaţa de 23 August 1944 a trimis la Snagov pe dl G. Brătianu şi care a fost misiunea dlui G. Brătianu şi rolul dlui mareşal Antonescu?

Martorul: Este adevărat că am cerut audienţă dlui mareşal Antonescu încă din 22 August şi m'am prezentat cu dl Mihalache. Am arătat că noi credem a fi complectamente greşit dacă nu ieşim imediat din Axă şi nu facem armistiţiul. Dl mareşal Antonescu a fost de altă părere.

Preşedintele: Care a fost această părere?

Martorul: Că nu putem încheia armistiţiul.

Acuzatul Ion Antonescu: Nici nu eram în Bucureşti. Eram pe front.

Acuzatul Mihai Antonescu: Dl mareşal era în Bucureşti, dar numai dl Mihalache a fost.

Acuzatul Ion Antonescu: Vă rog să precizaţi când: dimineaţa?

Martorul: Aceasta nu pot preciza. Amănuntele acestea, în avalanşa evenimentelor din ceas în ceas...

Acuzatul Ion Antonescu; Am venit la orele 5 de pe front.

Martorul: Veţi stabili cu dl Mihalache. Am fost cu d-lui.

Acuzatul Ion Antonescu: Dl Mihalache a fost.

Martorul: În dimineaţa următoare l-am rugat pe dl G. Brătianu, care avea acces mai uşor la dl mareşal Antonescu, să meargă din nou şi să-l convingă să facă armistiţiu, fiindcă noi toţi, fără excepţie, îi stăm în ajutor. Toată puterea noastră politică şi socială i-o punem la dispoziţie.

Preşedintele: Ce aţi înţeles Dvs. prin noi toţi?

Martorul: Mandatul dlui Brătianu de a oferi sprijin politic era în numele şi pentru partidele naţional-ţărănesc şi naţional-liberal. În dimineaţa de 23 August l-am rugat pe dl G. Brătianu să treacă să viziteze pe dl mareşal Antonescu şi să facă din nou această declaraţie, comunicându-mi rezultatul. Dl G. Brătianu a venit şi mi-a comunicat să l-a găsit pe dl mareşal într'o dispoziţie mai bună pentru încheierea armistiţiului. Am căpătat astfel speranţa că se va putea ajunge la armistiţiu. Ştirea am comunicat-o palatului şi s'a hotărît, în urma acestui fapt, audienţa dlui mareşal la palat în după amiaza zilei, mi se pare la orele 5. Ce s'a întâmplat în această audienţă, nu ştiu, fiindcă n'am fost de faţă şi nici la palat nu m'am dus în acea seară. M'am dus la palat numai după ce am auzit ce s'a întâmplat şi după ce am fost informat că trupele germane revin spre Bucureşti.

Preşedintele: Când?

Martorul: La 24 August 1944.

Preşedintele: Ştiţi ce s'a întâmplat în noaptea de 23 August, după audienţă?

Martorul: Nu şitu. Dar am primit informaţiuni prin oamenii dela palat că n'a reuşit înţelegerea între M.S. Regele şi mareşalul Antonescu. N'am avut nici o cunoştinţă asupra desfăşurării evenimentelor până a doua zi dimineaţa, în zori, când a venit la mine dl Aurel Leucuţia şi mi-a comunicat ce s'a întâmplat, că era informat că armata germană venea spre Bucureşti şi că palatul era bombardat. Atunci, împreună cu dl Leucuţia m'am dus imediat la palat ca să văd ce este de făcut. Palatul era sub explozia bombelor germane. Constatând aceste lucruri şi constatând că armata germană se apropie în marş spre Bucureşti, am vorbit cu dl general Sănătescu, care în timpul nopţii fusese numit preşedinte de Consiliu, şi după o înţelegere realizată cu generalul Sănătescu, am cerut să vină trupele române şi să se îndrepte spre trupele germane, socotind că prin această acţiune generalul Gerstenberg îşi călcase angajamentul. Prin aceasta am început ofensiva noastră împotriva armatei germane, prin depresurarea Bucureştiului.

Preşedintele: La 22 August 1944 seara, acţiunea Dvs. era de a determina pe dl Ion Antonescu să încheie armistiţiul. Erau ultimele condiţiuni primite?

Martorul: Nu erau condiţiuni oficiale, exacte, care ar fi putut sta la baza unei acţiuni de stat. În al doilea rând, credeam că dl ministru Mihai Antonescu este cel puţin tot atât de bine informat ca şi mine de ceea ce se petrece acolo.

Acuzatul Mihai Antonescu: Dacă îşi aduce aminte dl Maniu ce a discutat cu dl mareşal Antonescu la 22 August 1944, când a venit seara?

Martorul: Am discutat mai multe chestiuni, între altele şi chestiunea armistiţiului şi a raporturilor de forţe dintre noi şi Germania, în ipoteza că ar avea loc o lovitură de Stat. Dl Mihalache a fost de faţă atunci şi dumnealui va putea să spună ca şi mine cum a decurs această conversaţie. Eu nu pot să comunic amănuntele, întrucât atunci ne aflam într'o avalanşă de ştiri şi de evenimente. Dată fiind această situaţie, care era atunci foarte presantă, nu aş putea să iau asupra conştiinţei mele o eventuală reproducere a unei conversaţii. Ţin să afirm că, în ceea ce priveşte armistiţiul, dl mareşal Antonescu a fost foarte binevoitor şi dacă d-lui nu a înţeles oamenii în chestia armistiţiului, cauza ar fi putut fi că d-sa nu a avut încredere în reuşita armistiţiului.

Acuzatul Mihai Antonescu: Dl Maniu a afirmat că la 23 August 1944 a intrat în guvernul constituit atunci, după arestarea dlui mareşal Antonescu şi în dimineaţa acelei zile, ca şi în ajun, îi ceruse dlui mareşal să încheie dânsul armistiţiul, ca fiind în interesul ţării. Prin urmare, d-sa pe o parte afirma că nu a aflat ce a determinat arestarea dlui mareşal Antonescu decât prin oamenii dela palat. Cum poate explica dl Maniu – fiindcă aceasta este problema care priveşte şi răspunderea dlui mareşal Antonescu, nefiind numai o problemă morală – cum poate să explice dl Maniu cu conşiinţa şi răspunderea sa de bătrân om politic că, acceptând la 23 August 1944 intrarea sa în guvernul constituit atunci, nu a crezut potrivit să afla motivele şi condiţiunile în care dl mareşal Antonescu a fost arestat şi să cunoască măcar factorul esenţial al arestării?

Martorul: Este puţină confuzie de date. Dv. spuneţi că am fost numit ministru la 23 August. Este inexact. Am intrat în guvern la 24 August după întâmplarea dela palat, deci nu aveam posibilitatea să ştiu ce s'a întâmplat la palat, nici nu puteam avea răspunderea celor petrecute.

Acuzatul Mihai Antonescu: Exista o răspundere a guvernării înaintea începerii războiului, în timpul purtării războiului şi după încetarea războiului. Faptul dela 23 August nu este un fapt întâmplător. În această zi a încetat războiul, prin urmare în dimineaţa zilei de 23 August i s'a cerut d-lui mareşal Antonescu, prin dnii Maniu şi Brătianu, să semneze armistiţiul. Dacă la 23 August i s'a cerut dlui mareşal Antonescu să încheie armistiţiul, iar la 24 August dl Maniu a intrat în guvern, nu s'a interesat d-sa de loc asupra condiţiunilor în care dl mareşal Antonescu a fost arestat? D-sa spune că nu a aflat aceasta decât prin oamenii dela palat. Crede dl Maniu că mareşalul Antonescu, cu trecutul lui în ţară, cu poziţia pe care o avea chiar la 23 August când dl Maniu îi oferea să semneze armistiţiul, putea să fie arestat oricum, oricând şi în orice fel de împrejurări şi nu era potrivit, fiind vorba de o răspundere atât de gravă, care angaja tot ceea ce se petrecea iar mareşalul să se afle astăzi în boxa acuzaţilor, – nu crede dl Maniu, cu trecutul său şi cu experienţa pe care o are, că era potrivit atunci să se intereseze, mai cu seamă că fusese şi prieten cu dl mareşal Antonescu, şi să vadă pentru ce era arestat mareşalul? A fost indicat să semneze armistiţiul sau nu a fost indicat?

Martorul: De sigur, pentru că era datoria mea, însă persoana care ar fi putut să-mi dea informaţiuni autentice ar fi fost M.S Regele. Or, M.S. Regele, în dimineaţa când am sosit la palat, plecase. Încât eu nu am avut onoarea să vorbesc cu M.S. Regele până după ce s'a întors. Cred că măsura plecării M.S. Regele dela palat a fost necesară, din cauza bombelor germane şi generalul Sănătescu nu putea admite ca Regele să rămână la palat sub această ploaie de bombe.

Preşedintele: Când aţi revăzut pe M.S. Regele?

Martorul: N'aş putea să spun exact, dar s'au scurs mai multe zile.

Acuzatul Mihai Antonescu: N'a întrebat dl Iuliu Maniu nici pe dl general Sănătescu, care era preşedintele consiliului de miniştri, ca să cunoască împrejurările în care a fost arestat dl mareşal Antonescu? Înţeleg să pun această întrebare, fiindcă în afirmaţiile dlui Maniu pare că d-sa nu a avut cunoştinţă despre arestarea dlui mareşal Antonescu şi că deci, azi s'ar desolidariza, de vreme ce nu-i aparţine.

Martorul: Sigur că am întrebat şi prin faptul că ulterior am primit să fiu ministru în guvern, am arătat că nu m'am desolidarizat de această procedură".

Aliaţii

Mareşalul

predat duşmanilor României

Foto: „Stindardul"

SECRETUL CIFRULUI

de Vasile C. Dumitrescu

Se împlinesc 40 de ani de la actul de Înaltă Trădare din 23 August 1944.

Folosim expresia de „înaltă trădare" nu în accepţia ei polemică ci în sensul juridic al calificării faptului încriminat.

Pentru încadrarea lui 23 August în penalitate juridică este, mai întâi de toate, necesar să-l separăm de ambalajul politic ţesut în jurul acţiunii ce a avut loc şi care a servit la mascarea naturii criminale a faptului propriuzis.

***

La început a fost trădarea!

Nicolae Baciu scrie în „Yalta şi crucificarea României":

„Şi curios, foarte curios, într'unul din cele trei mesaje sosite la Cairo, reprezentanţii prezenţi şi aliaţii sunt puşi în gardă să nu-şi facă iluzii că Mareşalul Antonescu ar fi gata să întreprindă ceva!" şi autorul conchide: „Istoricii vor trebui să cerceteze temeinic acest punct curios şi important pentru pătrunderea maşinaţiunilor puse la cale fie din ţară, fie peste hotare, pentru a sabota negocierile Mareşalului la Cairo".

În acest „punct curios" stă cheia întregului „secret".

Faptele:

Există o mărturie care arată că Mareşalul Antonescu considera războiul dus de Germania ca pierdut încă din Nov. 1942 când s'a exprimat faţă de anturajul său: „Germania pierde războiul, acum să vedem să nu-l pierdem noi pe al nostru". Cum România nu ducea acest război pe cont propriu vorbele Mareşalului nu însemnau altceva decât că România trebuia să iasă din război în condiţii care să-i asigure, pe cât posibil, propriile interese. Aşa un început diferitele tatonări din partea lui Mihai Antonescu, singurele tratative serioase fiind, în ultimă instanţă, tratativele duse de Mareşal prin ministrul României la Stockholm, F. Nanu, în vederea încheierii armistiţiului. Cum în acest context era vorba de interese vitale pentru statul şi poporul român, Mareşalul informa „opoziţia", redusă la persoana „Domnului Maniu", de tratativele pe care le ducea. Tratativele de la Stockholm mergeau greu, Mareşalul cerând condiţii pe care Moscova, până la urmă le-a acceptat, condiţii pe care Sovietele aveau să le acorde, după capitularea României, Finlandei. Tenace în tratative, Mareşalul nu putea şti la ce rezultat va putea ajunge şi asta cu atât mai mult cu cât nu avea încredere în ceea ce ar fi convenit cu Sovietele dacă nu-şi asigura garanţiile convenite cu acestea şi din partea Statelor Unite şi din partea Angliei. Cu priză la aliţii vestici îl considera pe „Domnul Maniu", şi în speranţa că acesta ar putea realiza condiţii şi mai favorabile, i-a permis şi înlesnit să ducă şi „opoziţia" tratative în vederea încheierii armistiţiului, la Cairo.

Reţinem esenţialul:

Tratativele pentru încheierea armistiţiului se duceau în paralel de Mareşalul Antonescu la Stockholm şi de Maniu la Cairo, dar sincronizate spre a ajunge la condiţii cât mai favorabile.

Acum întrebarea pusă de N. Baciu capătă o importanţă de fond cu atât mai mult cu cât încă din 19 Iunie 1944 (după cum menţionează N. Baciu) într'o scrisoare a ambasadorului Angliei Kerr către Molotov este vorba şi de un mesagiu provenind de la „Maniu's supporters" (susţinătorii lui Maniu) care „punea în gardă pe Aliaţi contra Mareşalului Antonescu" aşa că, pe bună dreptate, N. Baciu repune întrebarea de mai sus: „Cine au fost aceşti ‚Maniu's supporters'? Cine trimisese acest mesaj? Cine avea interes ca Mareşalul Antonescu să nu participe la întoarcerea armelor, după cum prevedea planul Maniu?"

Pe urma răspunsului ne aflăm citind declaraţiile lui Maniu la procesul Antonescu. Întrebat de Mihai Antonescu dacă recunoaşte că a fost pus la curent cu tratativele pe care g u v e r n u l le ducea la Stockholm, martorul dă un răspuns edificator:

„Dl M. Antonescu mi-a spus ce legături are la Stockholm, dar nu m'am interesau mai de-aproape, fiindcă aveam direct informaţiile mele". Şi mai departe: „Mai bine spus, n'am pus prea mare cont pe acestea, deoarece şi eu aveam legături cu dna Kolontay, printr'un prieten ce îl aveam".

Numai că Maniu nu avea legături directe cu prietenul său din Stockholm după cum reiese din propria lui declaraţie:

„... eu aveam legăturile mele proprii cu dna Kolontay care era ministrul Rusiei la Stockholm, şi le duceam prin intermediul unui prieten al meu din Bucureşti şi printr'un prieten al nostru din Stockholm".

Este interesant de constatat că Maniu vorbeşte mereu de „prieteni", de legăturile lui personale, dar nimeni nu-l întreabă de numele acestor prieteni. Ceva mai mult, într'o ţară aflată în plin război, şeful „opoziţiei" trimitea şi primea mesagii telegrafice nu prin poşta normală şi nici prin serviciile tehnice ale Ministerului de Externe. Maniu dispunea de un post de transmisie-recepţie propriu. Ceva mai mult, cu ştiinţa guvernului!

(... „în schimb am transmis eu dlui ministru unele telegrame ca să fie informat despre ceea ce se petrecea, ca nu cumva să fie întrerupte tratativele ce se duceau la Madrid. Era o chestie de loialitate").

Dar câte posturi de radio funcţionau „clandestin" în acel timp la Bucureşti?

Unul, al „Domnului Maniu", cunoscut guvernului. Încă unul al colonelului englez De Chasellain, paraşutat în ţară. Dar şi acesta era cunoscut, căci altfel Mihai Antonescu nu ar fi putut transmite la 4 Aprilie 1944, că „colonelul De Chastellain este bine sănătos". Mai exista alt post? Desigur: serviciul cifrului din Ministerul de Externe, director al seviciului: Grigore Niculescu-Buzeşti. „Prietenul" lui Maniu, ginerele lui Ştirbei şi prin aceasta cumnat cu Alexandru Creţianu, omul de „încredere" al lui Mihai Antonescu, contactat ca agent de influenţă de sovietici în timpul când Grigore Gafencu era ministru de externe sub Carol II.

(Notă: Ar fi greşit a califica pe Niculescu-Buzeşti drept „agent" în sensul curent al cuvântului. În activităţile pe care le-a dus nu a executat misiuni primite de la sovietici. Era cunoscut că era de o ambiţie fără limite. Jocul Moscovei l-a făcut ca adept al politicii externe a lui Titulescu. Tot astfel se explică şi poziţia lui Constantin Vişoianu care declara public că joacă cartea rusească el fiind acela care susţinuse într'un articol agresiunea Sovietelor contra Finlandei.)

Singurul agent, în sensul curent al cuvântului, a fost Emil Botnăraş, paraşutat în România în 1943 cu misiuni clare. Dar şi despre prezenţa lui în România se ştia. Era adăpostit în casa lui Ştirbei, socrul lui Buzeşti şi al lui Creţianu. Misiunea lui era organizarea militară a loviturii.

***

Pentru a înţelege ce s'a petrecut trebuie să amintim de Stalin. . Ca toţi oamenii pentru care numai forţa materială era o realitate în politică, Stalin ducea tratative de armistiţiu cu singurul factor rea l în viaţa României acelor timpuri, cu Mareşalul Antonescu. Pentru Stalin, Regele Mihai era un nimeni iar Maniu un caraghios bătrân, ambii fără să dispună de o forţă reală. Pentru Stalin era clar că va încheia armistiţiul negociat la Stockholm cu Antonescu dar, desigur, prefera o Românie care să-i fie servită pe tavă, gratis. Paralelitatea tratativelor duse pe de-o parte de Antonescu şi pe de altă parte de Maniu dădea Moscovei un spaţiu de manevră de care a ştiut să se folosească. Această manevră nu putea însă să reuşească fără sprijin din interior. Acest sprijin l-a dat Grigore Niculescu-Buzeşti.

Reuşea Mareşalul să încheie armistiţiul la Stockholm, cariera lui Buzeşti devenea lipsită de perspective. În Ministerul de Externe existau însă, de fapt, două servicii de cifru: cel oficial şi cel particular, ambele în mâna lui. De cel particular se servea pentru a crea o reţea diplomatică cu ajutorul căreia putea sabota tot ce-i stătea în cale. Ca autoritate, se servea de „Majestatea Sa Regele" şi de „Domnul Maniu", primul prizonier al unei camarile de palat care îl manevra, ultimul, prizonierul unor oameni de casă care îi speculau vanitatea.

Scrie Nicolae Baciu:

„Comunicaţiile cu Bucureştii deveniseră foarte grele, nu numai cu colonelul De Chastellain, ci şi cu staţia de radio a lui Maniu. De aceea, singura legătură permanentă se făcea prin Ankara şi numai între Creţianu şi Niculescu-Buzeşti".

***

Deci: Grigore Niculescu-Buzeşti ducea în paralel cu tratativele guvernului la Stockholm, tratative pe cont personal în numele „Domnului Maniu". La Cairo unde „Domnul Maniu" trata, de comun acord cu Mareşalul, denunţa pe Antonescu şi, în ultimă fază, scosese din circuit orice contact direct el rămânând singura filieră, prin intermediul cumnatului instalat la Ankara.

În sfârşit, Sovietele ajung la un acord cu Mareşalul Antonescu la Stockholm (Stalin şi aşa nu-i lua pe ceilalţi în serios; se gândise chiar la readucerea în ţară a Regelui Carol II şi acceptase să trateze armistiţiul cu Tătărescu, omul fostului rege).

Este interesant că din fostele telegrame trimise de Maniu la Cairo rezultă că, dacă Antonescu refuză semnarea armistiţiului, el, Maniu, era hotărît să răstoarne guvernul pe data de 26 August. Nu avem însă nici o indicaţie asupra felului în care avea să aibă loc această „răsturnare". Mareşalul însuşi, în Aprilie 1944, se oferise să-i predea puterea. Ce nevoie era de „răsturnare"? Pornea această telegramă de la Maniu sau se expediase numai în numele lui?

Fapt este că la 23 August Mareşalul cere audienţă la „palat" şi comunică Regelui că a hotărît semnarea armistiţiului comunicându-i şi condiţiile la care ajunsese de acord cu Sovietele. O scrie generalul Aldea, imprudent, în „Curierul" din 13 Octombrie 1944:

„Lovitura de stat era plănuită pentru 26 August dar, în dimineaţa de 23 August, am fost informat de Rege că, în după amiaza aceleiaşi zile el va acorda o audienţă Mareşalului Antonescu şi lui Mihai Antonescu... „Dejunul de la Palat, la care au participat generalul Sănătescu, Niculescu-Buzeşti, Mocsony Starcea, a fost urmat de o conferinţă, în care noi toţi ne-am întrebat ce motive l-au determinat pe Mareşalul Antonescu să ceară o audienţă Regelui..."

Aveau să afle:

„Mareşalul Antonescu a comunicat, în cursul audienţei, decizia sa de a încheia armistiţiul, adăugând că el a şi vorbit cu ministrul Clodius, în legătură cu aceasta..."

(**Notă**: Există o mărturie după care Hitler şi-ar fi dat consimţământul. De altfel, ca şi în cazul Finlandei!)

Continuă Aldea:

„Audienţa, la care participa şi generalul Sănătescu, a fost brusc întreruptă de Rege care, pentru câteva minute, a venit să ne comunice nouă, celor ce rămăseserăm într'o cameră alăturată, decizia de armistiţiu a Mareşalului. După ce ne-am sfătuit puţin, am ajuns la concluzia că, fără să mai aşteptăm ziua de 26 August, şi cu riscul vieţii, trebuia să-i arestăm imediat pe Mareşal şi pe Mihai Antonescu".

(Reprodus din „Yalta şi crucificarea României" de N. Baciu.)

Niculescu-Buzeşti era salvat! Singurul care a rămas cu buzele umflate a fost Botnăraş care contactase o serie întreagă de ofiţeri din Marele Stat Major şi unii comandanţi de mari unităţi în vederea „insurecţiei armate" plănuită pentru 26 August. Motiv probabil pentru care nu el ci Regele Mihai a fost distins de Stalin cu „Ordinul Victoriei". Dar nici Botnăraş n'a rămas cu mâna goală: i-au fost predaţi „Antonescii"!

***

La 23 August 1944 s'a comis un act de înaltă trădare! Arestarea Mareşalului Antonescu s'a făcut pentru a împiedica încheierea armistiţiului. La acest act nu au participat partidele politice democrate iar conducătorii acestora n'au aflat de el decât după ce faptul se consumase. Autorii materiali ai actului de înaltă trădare au fost: Grigore Niculescu-Buzeşti, Mocsony Stârcea şi generalii, Sănătescu şi Aldea. Executor: Regele Mihai I al României.

A urmat mistificarea!

Actul de trădare odată consumat, trebuia, spre camuflarea elementului infamant, să fie prezentat drept un act de curaj patriotic, un act de salvare naţională. Primul act de mistificare l-a constituit, chiar în seara zilei de pomină, mesajul Regelui transmis la posturile de radio.

Lumea a putut afla că:

„România a acceptat armistiţiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii. Din acest moment, încetează lupta şi orice act de ostilitate înpotriva armatei sovietice precum şi starea de război cu Marea Britanie şi Statele Unite".

La ora la care ascultătorii acestor fraze le luau la cunoştinţă, România nu încheiase nici un armistiţiu căci trădarea de la palat îi împiedicase realizarea. O a doua inducere în eroare consta în afirmaţia că prin încetarea ostilităţilor faţă de armata sovietică se punea capăt stării de război nu numai cu Uniunea Sovietică ci („precum") şi cu Marea Britanie şi Statele Unite. Se crea confuzia că România punând capăt stării de război cu cele trei puteri, şi ele, la rândul lor, puneau sfârşit stării de război cu România. Încetarea unilaterală a focului din partea trupelor române nu obliga însă trupele sovietice la nimic, neexistând nici o înţelegere încheiată între părţile în cauză, care ar fi pus capăt operaţiilor militare de ambele părţi. Nu exista nici un armistiţiu. Pentru acest motiv sovieticii au dus în prizonierat trupele române aflate pe frontul din răsărit iar comunicatele zilnice ale Înaltului Comandament sovietic anunţau „eliberarea" şi „cucerirea" a sute de sate şi oraşe în înaintarea lor pe teritoriul României cu care se aflau în stare de război. Chiar dacă s'ar fi încheiat un armistiţiu, starea de război între părţile beligerante încetează formal cu încheierea tratatului de pace.

În starea psihologică în care se afla ţara în acele zile, proclamaţia regală avea efectul de a face din „tânărul nostru Rege" un erou, mai ales că se anunţa poporului român:

„Români, Dictatura a luat sfârşit şi cu ea încetează toate asupririle. Noul guvern înseamnă începutul unei ere noi în care drepturile şi libertăţile tuturor cetăţenilor Ţării sunt garantate şi vor fi respectate".

Ceva mai mult, în aceiaşi seară, se face cunoscută lista noului guvern care cuprindea, chipurile, ca ministri secretari de stat pe Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, Lucreţiu Pătrăşcanu şi Constantin Titel Petrescu. E drept că Maniu declara la procesul Antonescu:

„Am intrat în guvern la 24 August după întâmplarea de la palat, deci nu aveam posibilitatea să ştiu ce s'a întâmplat la palat, nici nu puteam avea răspunderea celor petrecute".

Numai că toate aceste lucruri nu erau cunoscute populaţiei României când se citea mesajul regal. Prezenţa lui Maniu pe lista de miniştri ai noului guvern, datorită enormului prestigiu de care acesta se bucura în opinia publică, era o garanţie în plus. Cine ştia cine este noul ministru de externe?

***

Al doilea act de mistificare l-a putut oricine lua la cunoştinţă citind „România Liberă" din 24 August care apărea pe prima pagină cu titlul:

„23 August 1944 – răsturnarea regimului hitlerist din România".

„Dictatura" de care pomenea mesajul Regelui îşi primea conţinutul şi anume acela de a fi un „regim hitlerist", formulă preluată de toţi trepăduşii politici ahtiaţi de noua perspectivă de împărţire de ciolane. Dacă trădarea din 23 August s'a produs pentru a se debarasa de Guvernul Antonescu, pentru a asigura făptaşilor meritul de a fi scos ei România din război, acum acest act devenea simbolul „eliberării de regimul hitlerist", deci de revenire la democraţie. Regimul nu mai era un guvern ci ansamblul tuturor românilor care sprijiniseră „hitlerismul". Cel mai prăpădit şef de post de jandarmi putea acum să fie pus sub presiune să-şi dovedească democratismul. Această formulă a „regimului hitlerist" a fost baza tuturor epurărilor ce au urmat în aparatul administrativ al statului, în armată, în poliţie, în presă, până când s'a ajuns şi la partidele politice, la desfiinţarea lor şi la condamnarea lui Maniu, Mihalache, Brătianu şi a tuturor celor care şi-au sfârşit zilele în puşcării.

***

Al treilea act de mistificare s'a încheiat la 12 Septembrie 1944, la Moscova. În acea zi s'a semnat „Convenţia de armistiţiu"! Este ciudat că unii oameni sunt convinşi că în conţinutul unei sticle e bere numai pentru că scrie pe etichetă „bere". O convenţie s'a semnat la Moscova dar nu una de armistiţiu chiar dacă a fost astfel intitulată. Un armistiţiu duce la încetarea focului din partea armatelor aflate în război. La 12 Septembrie nu se putea încheia un armistiţiu din lipsă de obiect. Armata română depusese armele la 23 August 1944 iar armata sovietică ocupase, între timp, întregul teritoriu al României nemaiavând cu cine „lupta".

Materia tratată în convenţia încheiată la Moscova arată însă altceva. O parte a convenţiei tratează o materie rezervată tratatelor de pace: probleme teritoriale, despăgubiri de război şi altele. Convenţia de „armistiţiu" era în realitate un tratat de pace, prejudiciind tratatul f o r m a l ce avea să se încheie în 1947, la Paris. Ceva şi mai grav: „Convenţia" stipulează o serie de obligaţii militare ale României în legătură cu războiul în curs dus contra Germaniei. La 26 August 1944 România declarase de la sine război Germaniei. Aceasta a fost un act de suveranitate al statului român. Prin acest act România devenea, în războiul contra Germaniei, un stat c o b e l i g e r a n t. Convenţia de la Moscova anula actul de suveranitate al statului român transformând participarea României la războiul contra Germaniei într'o obligaţie faţă de Uniunea Sovietică. Suveranitatea României devenea prin aceasta o servitudine. Armata română se transforma în forţă auxiliară ieşind de sub obedienţa guvernului român fiind acum subordonată Înaltului Comandament Sovietic. România înceta de a mai fi un stat cobeligerant. Cât de departe a mers această servitute se poate vedea şi din faptul ca prizonierii germani capturaţi începând din 23 Augst şi în tot timpul cât a mai durat războiul trebuiau predaţi sovieticilor. Armata română nu avea dreptul să aibe prizonieri ai armatei inamice, încadrată fiind armatei sovietice.

Impostura!

În ţară, evenimentele se precipitau. Înebunită de atrocităţile trupelor sovietice, populaţia se agăţa de două fire de apie: Regele şi Maniu. Guvernele se succedau, Moscova, de acord cu Londra şi Washingtonul pregătea calea lui Vîşinski.

Grigore Niculescu-Buzeşti pierduse Ministerul de Externe dar, reţeaua încă mai funcţiona. În locul lui fusese numit Constantin Vişoianu. Pentru autorii trădării de la 23 August, ca şi pentru acoliţii lor, devenea clar că rolul lor, jucând cartea rusească, se termina. Viitorul depindea acum de evoluţia raporturilor între Washington-Londra şi Moscova. Aveau să mizeze de acum pe cartea americană. Dar şi acum reţeaua continua să funcţioneze. În timp ce, cu ajutorul „aliaţilor" Niculescu-Buzeşti şi Vişoianu erau scoşi din ţară, Creţianu, de la Ankara, unde din prudenţă continua să funcţioneze, dădea instrucţiuni, tot prin cifru, (era bine dotat!) diferiţilor membri ai corpului diplomatic român, când şi în ce condiţii să sară cu paraşuta. În acest timp se manevra deturnarea milioanelor depuse de „regimul lui Antonescu" în străinătate pentru vremuri grele, banii se treceau în alte mâini şi cu alte destinaţii. Nu a fost vorba numai de cele 6 (şase) milioane de franci elveţieni, aşa numitul „fond naţional", de care s'a vorbit atât.

***

Brelanul Nicuelscu-Buzeşti – Alexandru Creţianu – Constantin Vişoianu s'a trezit, în lumea care începea să se numească „liberă", confruntat cu o altă grupă. O serie întreagă de foşti demnitari sau personalităţi cu nume în ţară, persoane nestipendiate de cei trei. Ideea unei reprezentanţe a „Statului în exil" devenea complicată fiindcă din această reprezentanţă nu puteau fi excluşi un Grigore Gafencu, Caranfil sau Mihail Fărcăşanu, ca să numim numai pe aceştia. Ceva mai mult, englezii avuseseră năstruşnica idee de a-l scoate din ţară şi pe generalul Nicolae Rădescu, fost preşedinte al Consiliului de Miniştri şi om de absolută încredere al mamei Regelui, devotat lui Mihai, om nedus la biserică care, dacă avusese neplăceri în timpul lui Antonescu, nu participase cu nimic la lovitura din 23 August. Un prim Comitet Naţional, n'a putut funcţiona dat fiind preşedenţia lui Rădescu şi lipsa unei majorităţi de lefegii ai brelanului. Dar le-a reuşit atât debarcarea lui Rădescu cât şi îndepărtarea celor nesupuşi. Restul de impostură s'a soluţionat prin trecerea nemilosului timp!

...şi un epilog penibil:

Fünf gekrönte Häupter und ein König ohne Krone

S. P. Caen

Zwei Staatspräsidenten (Amerikas Reagan und Frankreichs Mitterrand) samt fünf gekrönten Häuptern (von England, Norwegen, Holland, Belgien und Luxemburg) nahmen diese Woche an den alliierten Feiern zum 40. Jahrestag der Invasion am 6. Juni 1944 in der Normandie teil.

Im Schatten der Herrscher fuhr ein entthronter Monarch in einem Jeep, der einst US-General Patton gehört hatte, über die Schlachtfelder: Ex-König Michael von Rumänien (1940–1947).

Der heute 62jährige war als Mitglied eines Schweizer Vereins von Militaria-Sammlern erschienen – an der Seite seiner Frau, einer geborenen Prinzessin von Bourbon-Parma, die während des Krieges Ambulanz-Fahrerin bei der französischen Armee gewesen war.

Auf Fragen nach eigenen Aktivitäten während des Zweiten Weltkrieges antwortete der König ohne Krone bereitwillig: „Im Juni 1941 hat Rumänien den Alliierten den Krieg erklärt, ohne daß ich davon wußte."

Vergangenheitsbewältigung auf rumänisch – sie war nur eine jener sinnfälligen Episoden, die WELT am SONNTAG-Autor Carl Schmidt-Polex am Tag nach den Feiern für den längsten Tag in der Normandie erlebte und aufzeichnete.

Seite 4: „Am Tag danach"

Cu ocazia festivităţilor în amintirea împlinirii a 40 de ani de la invazia din 6 Iunie 1944, în Normandia, pe fostele câmpuri de bătaie, circula într'un jeep american, întovărăşit de soţia sa, Principesa Ana de Bourbon-Parma, fostul rege al României, Mihai. Descoperit de un jurnalist curios şi întrebat ce caută acolo, fostul rege a ţinut să declare că: „În Iunie 1941 România a declarat război Aliaţilor fără ca eu să fi ştiut despre asta".

Sfârşitul citatului!

Încheiere.

S'a scris acest articol cu scârba în inimă şi s'a tipărit acest număr al CURENTULUI cu durere în suflet. Dar am făcut-o din obligaţie: cei care au ştiut să nu uite, cei ce n'au ştiut să afle. O modestă contribuţie la o istorie care încă n'a fost scrisă. Cei ce o vor scrie însă să ştie:

Acceptând în numele solidarităţii naţionale să tragem cu buretele peste turpitudinile trecutului, acceptând deci falsificarea Istoriei drept merit naţional, nu facem altceva decât să scoatem anticipat de sub pedeapsă turpitudinile viitoare.

Un popor care acceptă falsificarea Istoriei îşi pierde propria identitate.

8(8 pagini) Curentul ANUL LV No. 5968 IULIE–AUGUST 1984

1st Year **LIBERTY AND JUSTICE** No. 3

SUBSCRIPTION: 5 DOLLARS A YEAR. *MAY 1953* *MONTHLY PUBLICATION FOR CENTRAL AND SOUTH EASTERN EUROPE*

DELEGATE OF THE EDITOR'S COMMITEE: PAMFIL SEICARU SECRETARY OF THE EDITOR: WL. PETROVICI, PROFESSOR OF THE UNIVERSITY OF BUCAREST

ADRESS OF THE EDITOR AND THE MANAGEMENT: GENERAL SANJURJO, 7, MADRID, SPAIN

VICTOR FRUNZĂ

ISTORIA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

nord

★

A apărut:

"Istoria Partidului Comunist Român" de Victor Frunză
(În două volume)

Lucrarea poate fi comandată la: NORD, V.F.
Postbox 1457
8220 Brabrand
Danmark

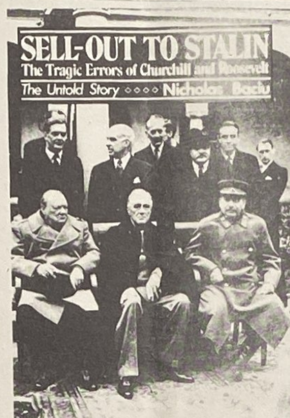
Din păcate, ea nu poate fi oferită gratuit. Prețul ambelor volume este de 37$ USA (60 DM sau 375 DK. kr.). NUMAI PENTRU PERSOANELE PARTICULARE care comandă cele două volume direct la editură sau o achiziționează prin intermediul reprezentanților editurii "Nord" în diferite țări ale lumii, prețul este de:

24 $ USA

26 $ (pentru țările din afara Europei, unde este expediată numai cu avionul).

O precizare necesară: cartea se achită simultan cu efectuarea comenzii.

★

Pentru cititorii de limba engleză:
SELL-OUT TO STALIN
by N. Baciu
Vantage Press, Inc.
516 West 34 th Street
New York City, NY USA
300 pages, 13, 50 dollars

★

IN EDITURA ION DUMITRU:

Mareșalul Ion Antonescu văzut de un ofițer din cabinetul său militar ca urmare a întrevederilor avute cu Larry Watts
Vol. I.
DM. 30,- plus porto

★

A.R.A.
American-Romanian Academy of Arts and Sciences
Academia Româno-Americană de Științe și Arte
Vol. IV

ISTORIA ROMÂNILOR
DE LA ORIGINI PÎNĂ ÎN ZILELE NOASTRE

de Vlad Georgescu

1984

FRAGMENTE

„În Principate problema puterii nu s-a pus deci decît pentru nobilime și domnie, luînd forma confruntării și alternării regimului domnesc și a celui nobiliar. Ca și în cazul Poloniei, lupta dintre boieri și domni a fost în defavoarea țării, slăbind-o în momentele de criză internațională, deschizînd calea intervenției străine care a înlăturat în cele din urmă atît regimul domnesc cît și pe cel nobiliar, instaurînd despotismul fanariot, de tip oriental."

„În același timp, autonomia legislativă, judecătorească și administrativă a principatelor, nu a fost niciodată încălcată. Și totuși, din punct de vedere economic de pildă, principatele au cunoscut după 1716 o epocă de decădere, în timp ce Grecia, aflată sub directa administrație otomană, a trecut printr'o perioadă de înflorire. Cazul principatelor arată destul de limpede că obiectivele unei dominații străine se pot atinge foarte ușor prin controlarea unor pîrghii esențiale chiar și fără o dominație directă".

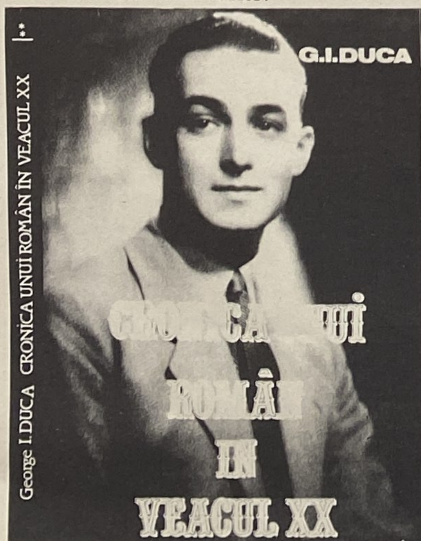
Volumul se poate procura la:

ARA PUBLICATIONS
Dr. Miron Butariu
4310 Finley Avenue // 6
Los Angeles, California 90027

ori dela
Editura Ion Dumitru
Siegfriedstr.3
8000 Munchen 40
Prețul volumului 25,- US dollari

★

IN EDITURA ION DUMITRU: Vol. I., II și III DM. 150,- plus porto

COLECȚIA „MEMORII ȘI MĂRTURII"

George I. Duca

CRONICA UNUI ROMÂN în veacul XX

Vol. II

Impresii din călătorii efectuate în jurul lumii, timp de aproape 7 ani din India în Tunisia și din Alaska în Africa de Sud.

Secvențe politice din România epocii redate cu lux de amănunte. Moartea lui I.G. Duca.

Anii premergători celui de al doilea război; imagini inedite din atmosfera cancelariilor apusului.

Germania față în față cu Rusia.

România între Garda de fier și dictatura regală: strădaniile României de a păstra echilibrul, neutralitatea.

Războiul, Antonescu și România.

Vol. III

Stockholm-ul și cauza aliată.

Helsinki.

Marea ofensivă rusă. România în noile condiții.

Antonescu cel Mare și Regele.

Anglo-Americanii și tratativele [illegible]

Doamna Kollontay și negocierile de armistițiu cu rușii.

Misiunea Principelui Barbu.

Tătărăscu și comuniștii. [illegible] a partizanilor lui Gheorghiu-Dej.

Molotov și Regele României.

★

NICOLAS BACIU

L'Europe de l'Est trahie et vendue

LES ERREURS TRAGIQUES DE CHURCHILL ET ROOSEVELT
LES DOCUMENTS SECRETS ACCUSENT

LA PENSEE UNIVERSELLE

Volumul se poate comanda, direct, la Editura
La pensée Universelle
4, rue Charlemagne, Paris IV,
370 pagini, 89 fr; fr.

23 AUGUST

Din „Contemporanul", 10 August 1984:

Actul istoric de la 23 August 1944 a fost o inițiativă exclusiv românească, concretizată cu energie de intreaga națiune, mobilizată și condusă la luptă de partidul comunist, care s-a efectuat fără nici o intelegere prealabilă cu țările din coaliția Națiunilor Unite asupra momentului declanșării sau modului in care avea să se desfășoare. Se poate spune chiar că declanșarea revoluției la 23 August 1944 — ale cărei comandamente supreme erau redobindirea independenței și suveranității naționale, dezvoltarea democratică internă — a luat prin surprindere ambele tabere angajate in războiul care răvășea intreaga lume in acel timp.

BENEFICIARUL!

Din motive cunoscute suntem nevoiți să tipărim CURENTUL în mod provizoriu în străinătate.

Curentul
Eigentümer, Herausgeber und Verantwortlicher Redakteur
Vasile C.Dumitrescu
Nördliche Auffahrtsallee 7
8000 München 19
Telefon: (089) 155305
Bundesrepublik Deutschland

Redactor responsabil
Vasile C. Dumitrescu

Composersatz: Jon Dumitru-Verlag, München

Typografia (Drucker): Ernst Vögel
8491 Stamsried, Kalvarienbergstr. 22

Curentul apare în acest an la două luni. Costul unui abonament este de 15 Dolari (USA) în valuta țării în care domiciliază abonatul. Plata se efectuează la: Deutsche Bank, Filiale München, Zweigstelle Rotkreuzplatz.
BLZ 700 700 10, Konto Nr. 7545636 sau Postschekkonto Nr. 88094 – 805, München.